

Sportondernemers

Een selectie uit de monitor Sport en corona II – De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.

Peter Nafzger

Peter van Eldert

Jo Lucassen

Oplegger – Sportondernemers

Dit document bevat het hoofdstuk ‘Sportondernemers’ uit de monitor Sport en corona II – De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector. Dit losse hoofdstuk is geschikt voor wie specifiek geïnteresseerd is in de gevolgen van de coronamaatregelen voor sportondernemers. Het hoofdstuk gaat in op de (financiële) gevolgen voor de fitnessbranche, zwembadbranche, golfbranche, hippische sport en overig aanbod. Dit document is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de monitor Sport en corona II, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak. De gehele rapportage is [hier](#) te vinden. De managementsamenvatting van het rapport is [hier](#) te vinden.

Achtergrond monitor Sport en corona II

De monitor Sport en corona II bundelt de tot en met november 2020 beschikbare ‘coronaonderzoeken’ in de sportwereld. Met elkaar geven deze onderzoeken een beeld van de gevolgen van de coronamaatregelen voor het sport-, speel- en actief beweeggedrag, de organisatie en de financiering van de sport in Nederland. Daarbij gaat de aandacht uit naar sportverenigingen, sportondernemers, ongeorganiseerde sport, topsport, sportevenementen en de ondersteuningsstructuur (sportbonden, NOC*NSF). De rapportage is uitgevoerd door het Mulier Instituut met steun van het ministerie van VWS en in samenwerking met een groot aantal partijen uit de sportsector.

Deze rapportage is de tweede in een reeks monitorrapportages en één van de eerste activiteiten van het nieuw opgerichte kennisconsortium Sport en corona. In het kennisconsortium Sport en corona hebben het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen op verzoek van de uitvoeringsalliantie van het Nationaal Sportakkoord (ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten en NOC*NSF) hun krachten gebundeld. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft het platform Sportencorona ontwikkeld om de beschikbare kennis, data en praktijkvoorbeelden te delen.

1. Sportondernemers

Peter Nafzger, Peter van Eldert en Jo Lucassen

In de eerste monitor Sport en corona bleek dat sportondernemers vanwege de coronamaatregelen van de ene op de andere dag moesten stoppen met hun dienstverlening.¹ Een groot deel van de sector verloor daardoor werkzaamheden en inkomsten. Tussen 1 juli en 14 oktober konden de sportondernemers opereren binnen de mogelijkheden van de anderhalve-meter-samenleving, maar vanaf 14 oktober heeft Nederland weer te maken met strengere coronamaatregelen, die de sportondernemers in wisselende mate treffen. Deze turbulente tijd van schommelingen tussen soepele en strenge coronamaatregelen zorgt in de eerste plaats voor omzetsderving. Daarnaast groeit het wantrouwen onder ondernemers met als gevolg dat steeds minder draagvlak overblijft voor maatregelen.² Met name in de horeca neemt het ondernemersvertrouwen af.³ De sportondernemers werken hard om te overleven en te voldoen aan alle maatregelen, zodat miljoenen Nederlanders kunnen blijven sporten.

Dit hoofdstuk focust op drie zaken: 1) de manier hoe de sportondernemers omgaan met de coronamaatregelen, 2) welke steunmaatregelen er zijn voor sportondernemers en 3) wat de financiële gevolgen van de coronacrisis zijn voor sportondernemers. Hierbij vindt een verdieping plaats in vier sectoren: fitness, zwemmen, golf en hippische sport.

Om de gevolgen van de coronacrisis voor de sportondernemers in kaart te brengen is gebruik gemaakt van nieuwe gegevens van het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS), registratie- en exploitatiedata van de arbeidsmarkt (CBS, Kamer van Koophandel) en peilingen met betrekking tot de coronacrisis (via brancheorganisaties en POS). De eerste paragraaf van dit hoofdstuk schetst het aanbod van sportondernemers op hoofdlijnen, waarna deze zich verdiept in: fitness, zwembaden, golf en hippische sport. De laatste paragraaf geeft een samenvattend beeld van de financiële gevolgen van de coronacrisis voor sportondernemers.

1.1 Sportondernemers in vogelvlucht

Onder het aanbod van sportondernemers scharen wij aanbieders met een winstoogmerk of commercieel verdienmodel. Bij het Platform Ondernemende Sportaanbieders⁴ zijn in 2020 de volgende categorieën bedrijven aangesloten:

1. Fitnesscentra
2. Dansscholen
3. Yogacentra
4. Vechtsportcentra
5. Zwembaden

¹ Poel, H. van der & Pulles, I. (red.) (2020). [Monitor Sport en corona. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector. Utrecht: Mulier Instituut.](#)

² <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/peiling-draagvlak-voor-maatregelen-neemt-af-onder-nederlanders~bd7f3285/>.

³ <https://www.entreemagazine.nl/nieuws/regelgeving-branchenieuws/khn-draagvlak-coronamaatregelen-neemt-af>.

⁴ De POS overkoepelt wel het overgrote deel, maar niet alle sportondernemers. Ook bowlingcentra, denksportcentra, ijsbanen, racketcentra en voorzieningen voor biljarten en darts kennen vaak een commerciële exploitatie, al dan niet gesteund met een exploitatiesubsidie van de gemeente. Voor de volgende monitor zal geprobeerd worden zicht te krijgen op deze branches.

6. Budo sport scholen
7. Watersportcentra
8. Hippische sportcentra
9. Squashcentra
10. Golfbanen
11. Buitensport bedrijven
12. Klim- en bergsportcentra
13. Skatecentra
14. Ski indoorcentra

Tabel B3.1 (bijlage 3) geeft een overzicht van deze sectoren met daarbij enkele kerncijfers, zoals het aantal bedrijven per categorie en de deelname aan de betreffende sport. Het totaal aantal lidmaatschappen bij sportondernemers is vergelijkbaar met dat van lidmaatschappen bij sportverenigingen. In 2018 was 23 procent van de Nederlandse bevolking (6 jaar en ouder) lid bij een commerciële sportaanbieder.⁵ Daarnaast hebben sportondernemers niet alleen te maken met leden, maar ook met ongebonden sporters, bijvoorbeeld mensen die een kaartje kopen in een zwembad. Volgens schattingen van het POS vertegenwoordigen de verschillende categorieën samen bijna 12.000 bedrijven, waar ruim 100.000 medewerkers werken (bijlage 3, tabel B3.1).⁶

Coronacrisis en sportondernemers

Zoals hierboven beschreven ging tussen 1 juli en 14 oktober 2020 de ondernemende sportsector voorzichtig open en was publiek langs de lijn weer toegestaan. Deze laatste versoepeling werd als eerste teruggedraaid op 28 september 2020.⁷ Sport ging door, maar zonder publiek en kantine moesten opnieuw sluiten.

Op last van de Rijksoverheid werden de coronamaatregelen op 14 oktober verder verzwaard. Hierdoor werd de amateurcompetitie in alle sporten stilgelegd. Sinds dat moment mogen alleen jongeren tot en met 17 jaar nog in teamverband samen trainen en sporten.⁸ Iedereen boven de 18 mag alleen nog ‘individueel’ (in elk geval niet groter dan in groepjes van vier) sporten. Dat kan bij sportaanbieders zoals fitnesscentra, zwembaden, tennisclubs, golfbanen en maneges. Dat betekent dat ondernemers in deze takken van sport in aangepaste vorm open mogen blijven. Op 3 november worden de maatregelen van de gedeeltelijke lockdown verlengd tot december. De beperkte openstelling heeft (negatieve) financiële gevolgen voor ondernemers. De negatieve gevolgen worden groter naarmate de maatregelen langer blijven gelden of worden aangescherpt.

Ondernemers investeren in innovatie en bedenken creatieve oplossingen om deze lastige periode te overleven. De mate waarin dit mogelijk is verschilt sterk per sport. De meeste (binnen-)sporten hebben geïnvesteerd in reserveringssystemen en luchtzuiveringsinstallaties, maar niet alle aanbieders kunnen hun lesaanbod digitaliseren.

⁵ Zie <https://www.sportenbewegeningcijfers.nl/kernindicatoren/clublidmaatschap>.

⁶ Op basis van de indeling naar typen bedrijven en de schattingen van brancheorganisaties is de verwachting dat sommige categorieën bedrijven overlap met elkaar vertonen, waaronder in aantallen bedrijven en aantal medewerkers.

⁷ <https://nocnsf.nl/media/3524/handreiking-toeschouwers-bij-sportwedstrijden.pdf>.

⁸ <https://nocnsf.nl/media/3499/protocol-verantwoord-sporten-versie161020.pdf>.

Zo kan een sportschool zijn lesaanbod volledig digitaliseren en thuis aanbieden, maar heeft een zwembad daartoe minder mogelijkheden, door de gebondenheid van zwemmen aan een zwemlocatie.

Steunmaatregelen

In bijlage 2, tabel B2.1, beschrijven we de steunmaatregelen van de Rijksoverheid. De sportondernemers kunnen gebruikmaken van de steunmaatregelen voor ondernemers of zzp-ers, afhankelijk van het type bedrijf. De algemene steunmaatregelen van het kabinet en de verschillende belasting- en kredietmogelijkheden zijn voor sportondernemers een optie. Voor andere steunmaatregelen bestaan beperkingen voor gebruik ervan door sportondernemers, vanwege mogelijke ongeoorloofde staatssteun aan bedrijven.

1.2 Fitnesscentra

Kerncijfers

Kerncijfers over de fitnessbranche zijn te vinden in bijlage 3, tabel B3.1 en een korte beschrijving van de sector is te vinden in de eerste monitor Sport en corona.⁹

Beperkende maatregelen

De fitnessbranche had in april als één van de eerste branches een protocol ‘Verantwoord sporten op anderhalve meter’ aangeboden aan het kabinet.¹⁰ Na overleg met het OMT op 24 juni besloot het kabinet dat de fitnesscentra per 1 juli 2020 hun deuren weer konden openen. Vanaf 14 oktober geldt dat fitnesscentra in afwijking van veel andere aanbieders wel open mogen zijn, maar dan maximaal 30 sporters per tijdslot per ruimte mogen ontvangen. Sportscholen werken met reserveringssystemen en maximale bezoekersaantallen, zodat de toestroom en doorstroom zo goed mogelijk gereguleerd worden. Er zijn extra hygiëne maatregelen getroffen en het personeel stuurt actief aan op het desinfecteren van handen en gebruikte fitnessapparaten. Vanaf 3 november geldt dat individueel sporten in de sportschool mag, maar in groepsverband niet meer.

Gevolgen coronacrisis voor fitnessbranche

De fitnessbranche heeft te maken met omzetsdaling door de gedwongen sluiting in het voorjaar en de beperkte openstelling die in het najaar van 2020 geldt. Ondernemers zien hun aantal lidmaatschappen instabieler worden. Er worden minder dagkaarten verkocht en de aanwas van nieuwe leden stagneert¹¹ Volgens NL Actief ervaren ondernemers dat specifieke doelgroepen, zoals ouderen en mensen met een kwetsbare gezondheid, de sportscholen actief ontwijken. Mogelijk is er argwaan ontstaan over het verspreidingsgevaar van aerosolen in de sportschool.

⁹ De informatie voor deze paragraaf komt uit een interview met een expert van brancheorganisatie NL Actief, gegevens over omzetsdaling van het Platform Ondernemende Sportaanbieders, en een peiling van brancheorganisatie NL Actief. NL Actief voerde in het najaar vragenlijstonderzoek uit onder haar achterban naar de gevolgen van de coronacrisis voor de ondernemers. Aan de peiling namen ruim 200 fitnessondernemers deel.

¹⁰ <https://www.nlactief.nl/wp-content/uploads/2020/04/17-04-2020-concept-Protocol-Verantwoord-Sporten-NL-Actief-versie-voor-branche.pdf>.

¹¹ <https://nos.nl/artikel/2354154-veel-sportscholen-draaien-verlies-vooral-ouderen-durven-het-nog-niet-aan.html>.

Gevolgen van de coronamaatregelen voor de activiteiten van fitnesscentra

De peiling van NL Actief in april 2020 liet zien dat fitnesscentra (97%) tijdens de sluiting alternatief aanbod creëerden, zoals filmpjes of een livestream voor oefeningen en lessen thuis. NL Actief geeft in oktober 2020 aan dat hun achterban innovatief inspeelt op deze crisis. Ondernemers staan proactief in de wedstrijd ('never waste a good crisis'), en stellen alles in het werk om tijdens een eventuele tweede sluiting van de fitnesscentra online verder te werken.

De meest genoemde alternatieven zijn filmpjes, livestreams, Les Mills groepslessen en on demand Fitsnacks.tv. Er is geen beschikbare informatie over het aantal, of het aandeel van het totaal aantal fitnessbeoefenaars, dat via alternatief aanbod is blijven sporten of is gaan sporten. Maar uit de peiling van oktober blijkt dat men zowel actief werkt aan alternatieve mogelijkheden (online- en buitensportaanbod) als aan interne innovaties (luchtzuiveringsinstallaties en ventilatiesystemen). Sportschool 't Klaslokaal in Bloemendaal is de eerste sportschool in Nederland die Philips UV-C-Upper Air armaturen heeft geïnstalleerd om lucht te desinfecteren in trainingsruimtes.¹² Ondanks de inspanningen meldt NL Actief dat ondernemers een daling zien in hun ledenaantallen. Dat beperkt de investeringsruimte.

Met name sportboutiques en kleine sportscholen lopen het risico om (gedwongen) overgenomen te worden door internationale ketens, zoals Basic-fit en Fit for free. Deze internationale organisaties hebben daarentegen meer last van Europese regelgeving, omdat de coronamaatregelen per land verschillen. Interessant is dat kleine studio's zoals personal en bootcamp trainers het opvallend goed doen. NL Actief geeft aan dat dit mogelijk komt doordat zij minder leden hebben en hun leden persoonlijk contact kunnen bieden. Daarnaast verplaatsen zij hun werkzaamheden eerder naar buiten en lossen zij daarmee het luchtkwaliteitsprobleem op. Brancheorganisatie NL Actief speelt een ondersteunende rol in het bijwerken en communiceren van het protocol Verantwoord Sporten Fitness. Ook heeft NL Actief verschillende *webinars* voor ondernemers verzorgd. De branchevereniging constateert dat bij ondernemers vragen leven over 'hoe' zij het protocol dienen uit te voeren. Deze uitvoering vereist veel aanpassingsvermogen van ondernemers om te voldoen aan alle maatregelen en (hygiënische) voorschriften, maar roept ook vragen op over het uitvoeren van live-groepslessen. Het protocol legt extra verantwoordelijkheden bij het personeel.

Omzetderving

Op basis van cijfers van de POS werd in de eerste monitor Sport en corona de omzetderving voor fitnesscentra tot 1 augustus geraamd op zo'n 241 miljoen euro. Er zijn geen gegevens beschikbaar uit recentere metingen die op een vergelijkbare manier deze omzetderving in kunnen schatten. Wel kunnen we doorrekenen op basis van de cijfers die in de eerste monitor gebruikt zijn. Voor deze cijfers werd namelijk een inschatting gegeven voor twee scenario's: fitnesscentra helemaal dicht en fitnesscentra beperkt open. Inmiddels weten we dat sinds 1 augustus de fitnesscentra beperkt open gebleven zijn en het heeft er alle schijn van dat dit voor de rest van 2020 zo zal blijven. De groepslessen hebben uiteindelijk maar twee weken stilgelegen en zijn vanaf 19 november weer mogelijk. De invloed hiervan op de omzetcijfers wordt ingeschat als beperkt. Berichten over afzeggingen en nieuwe aanmeldingen, met name van jongere sporters, wisselen. Bij gebrek aan nieuwe data rekenen we voor de maanden na 1 augustus met de geschatte omzetderving voor het scenario 'beperkt open' en komen zo uit op een omzetderving van 44,5 miljoen euro per maand. Naar verwachting is dit een maximale omzetderving, mogelijk valt het ledenverlies mee en valt de omzetderving uiteindelijk wat lager uit.

¹² <https://www.lighting.philips.nl/inspiratie/projecten/recreatiesport/uv-c-air-disinfection-t-klaslokaal>.

De totale omzetderving voor heel 2020 voor fitnesscentra komt hiermee uit op zo'n 464 miljoen euro (tabel 4.1). Vergeleken met de omzet voor het jaar 2019 is dit een omzetderving van 33 procent. Naast de omzetderving is ook de verwachting dat een deel van de kosten bespaard kan worden. Op basis van de cijfers van de POS komt de kostenbesparing naar schatting uit op zo'n 70 miljoen euro voor het jaar 2020.

Gebruik steunmaatregelen

Ondernemers in de fitnesscentra kunnen gebruik maken van de landelijke steunmaatregelen (zie bijlage 2, tabel B2.1). Aangezien fitnesscentra binnen de SBI sector codering een eigen code hebben (9313 Fitnesscentra), is voor een aantal van deze steunmaatregelen een specifieke uitsplitsing mogelijk naar fitnesscentra.¹³

Fitnesscentra hebben in totaal voor zo'n 27 miljoen euro aan steun ontvangen via de NOW 1.0 regeling, verdeeld over 675 aanvragen (zie bijlage 2, tabel B2.3). Via de NOW 2.0 ontvingen fitnesscentra 11 miljoen euro steun verdeeld over 360 aanvragen (zie bijlage 2, tabel B2.4). Volgens de registraties hebben fitnesscentra in totaal zo'n 5,7 miljoen euro ontvangen via de TOGS regeling (zie bijlage 2, tabel B2.5). Tot slot ontvingen fitnesscentra via de TVL-1 regeling zo'n 3,8 miljoen euro (zie bijlage 2, tabel B2.6).

1.3 Zwembaden

Kerncijfers

Kerncijfers over zwembaden zijn te vinden in bijlage 3, tabel B3.1 en een korte beschrijving van de sector is te vinden in de eerste monitor Sport en corona. Sinds de vorige monitor Sport en corona zijn geen nieuwe onderzoeken uitgevoerd binnen de zwembadbranche.

Beperkende maatregelen

Vanaf 14 oktober mochten zwembaden maximaal 30 personen tegelijk toelaten per zwembad (zonder klachten), die alleen mochten zwemmen via een reserveringssysteem. Van 3 november tot 19 november waren de zwembaden gesloten. Vanaf 19 november geldt de maatregelen weer die golden vanaf 14 oktober.

Gevolgen coronacrisis voor de zwembadbranche

Door de gedwongen sluiting hebben zwembaden te maken met gemiste inkomsten aan entree, leselden, horeca en verhuur. Zwembaden hebben bovendien inkomsten uit de verhuur aan verenigingen. Deze laatste kampen met een dalend aantal leden.

Gevolgen van de coronamaatregelen voor de activiteiten van zwembaden

Tussen de heropening op 11 mei en 14 oktober mochten alle genoemde activiteiten weer plaatsvinden in zwembaden (mits de opening was goedgekeurd). In het Protocol Verantwoord Zwemmen is voor elk type activiteit beschreven welke maatregelen en beperkingen gelden.

¹³ Dit is een uitsplitsing voor de groep bedrijven die geregistreerd staan onder deze SBI-code.

Vooral de verplichte handhaving van anderhalve meter afstand heeft geleid tot meer benodigde inspanningen van zwembaden en tot kleinere aantallen mensen tegelijk in een zwembad. Onbekend is nog hoe dit in de praktijk uitwerking kreeg. Douches zijn gesloten.¹⁴

De coronamaatregelen vanaf 14 oktober 2020 hebben tot een hernieuwd zwemprotocol geleid.¹⁵ De volgende beperkingen zijn daarbij belangrijk:

- Maximaal 30 personen per ruimte (een zwembad is aangemerkt als één binnen locatie)
 - Trainers/instructeurs worden als personeel aangemerkt en tellen dus niet mee voor de groepsgrootte.
 - Dit aantal geldt niet voor kinderen t/m 17 jaar.
- Anderhalve meter afstand.
- Reserveringssysteem aangemaakt.
- Douches gesloten (kleedkamers alleen te gebruiken na het zwemmen).

De zwembaden waren gesloten tussen 4 en 19 november, daarna geldt het protocol weer dat gold vanaf 14 oktober.

Periodieke betalingen (abonnementen, lesgelden) en huur innen

De zwembaden hebben vaak te maken met overeenkomsten met consumenten (abonnementen en doorlopend lesgeld), maar ook met huurovereenkomsten met verenigingen die van het zwembad gebruik maken. Wat de activiteiten bij de zwemverenigingen betreft waren vanaf september 2020 vele duizenden leden van zwemverenigingen begonnen aan het nieuwe seizoen met competities, wedstrijden en andere (sport)activiteiten.¹⁶ Hoewel wedstrijdactiviteiten met ingang van 14 oktober zijn stilgelegd, blijft het belangrijk dat zwemverenigingen hun wedstrijd- en trainingsprotocol op orde hebben. De Koninklijke Nederlandse Zwem Bond (KNZB) meldt dat inmiddels ruim 260 lokale protocollen zijn geregistreerd. Dit betekent dat nog niet alle zwemverenigingen dat hebben gedaan.¹⁷

Zwembaden hebben strakke richtlijnen opgesteld voor veilig zwemmen in coronatijd 'Hygiëne en desinfectie in badinrichtingen'.¹⁸ Er is een medisch onderzoek verricht naar ventilatiesystemen in zwembaden.¹⁹

Omzetderving

Uit cijfers van de POS komt naar voren dat de omzetderving voor zwembaden voor heel 2020 uitkomt op zo'n 90 miljoen euro (tabel 4.1). Dat is ongeveer 18 procent van de omzet van 2019.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld: <https://nos.nl/artikel/2333677-meer-chloor-thuis-omkleden-maar-nog-lang-niet-elk-zwembad-is-alweer-open.html>.

¹⁵ <https://water-vrij.nl/wp-content/uploads/2020/05/Nieuwsbericht-Wijzigingen-nav-Coronamaatregelen-21-okt-2020.pdf>.

¹⁶ https://www.knzb.nl/vereniging_wedstrijdsport/wedstrijdsport/coronaprotocol_wedstrijdsport/

¹⁷ https://www.knzb.nl/vereniging_wedstrijdsport/wedstrijdsport/coronaprotocol_wedstrijdsport/verenigingsprotocollen/

¹⁸ <https://water-vrij.nl/wp-content/uploads/2020/05/Richtlijn-Veilig-Zwemmen-in-coronatijd-V9-in-het-kort-20201008.pdf>.

¹⁹ <https://water-vrij.nl/wp-content/uploads/2020/05/Medisch-Monitoring-Onderzoek-Ventilatie-in-Zwembaden-20201008.pdf>.

Naar schatting op basis van de POS cijfers kunnen zwembaden in 2020 ongeveer 1 procent van de kosten besparen. Dit komt overeen met zo'n 5 miljoen euro.²⁰

Ondersteuningsmogelijkheden

Om de omzetderving te compenseren, kunnen zwembaden en zwemscholen op verschillende manieren gebruik maken van ondersteuning. Vanuit het landelijk steunpakket zijn in principe de maatregelen voor ondernemers van toepassing. In november 2020 wordt gewerkt aan een specifieke steunmaatregel voor zwembaden en ijsbanen, die moet leiden tot compensatie van de negatieve resultaten op de jaarrekening als gevolg van de coronamaatregelen.

Gebruik steunmaatregelen

Zwembadondernemers kunnen gebruik maken van de landelijke steunmaatregelen (zie bijlage 2, tabel B2.1). Aangezien zwembaden binnen de SBI sector codering een eigen code hebben (93111 Zwembaden), is voor een aantal van deze steunmaatregelen een specifieke uitsplitsing mogelijk naar zwembaden.²¹

Zwembaden hebben in totaal voor zo'n 16 miljoen euro aan steun ontvangen via de NOW 1.0 regeling, verdeeld over 140 aanvragen (zie bijlage 2, tabel B2.3). Via de NOW 2.0 ontvingen zwembaden 8 miljoen euro steun verdeeld over 110 aanvragen (zie bijlage 2, tabel B2.4). Volgens de registraties hebben zwembaden in totaal zo'n 1 miljoen euro ontvangen via de TOGS regeling (zie bijlage 2, tabel B2.5). Tot slot ontvingen zwembaden via de TVL-1 regeling zo'n 0,8 miljoen euro (zie bijlage 2, tabel B2.6).

1.4 Golfbanen

Kerncijfers

Kerncijfers over golfbanen zijn te vinden in bijlage 3, tabel B3.1 en een korte beschrijving van de sector is te vinden in de eerste monitor Sport en corona.

Beperkende maatregelen

Op 6 mei werden verschillende versoepelingen aangekondigd. Per 11 mei was sporten door volwassenen in de buitenruimte en op anderhalve meter afstand weer toegestaan. Hieronder viel ook het golfen op een golfbaan. Vanaf dat moment en ook na de persconferentie van 14 oktober is golf toegestaan mits spelers zich kunnen houden aan de maatregelen op anderhalve meter afstand. Het wordt gezien als individuele sport.

Gevolgen coronacrisis voor golfbranche

Door de gedwongen sluiting in maart kregen golfbanen te maken met gemiste inkomsten aan *greenfees* (entree op een golfbanen voor mensen zonder lidmaatschap), lidmaatschappen, horeca- en

²⁰ Het betreft hier de omzetderving bij de 'commerciële zwembaden' die zijn aangesloten bij de POS. Daarnaast zijn er zwembaden die worden geëxploiteerd door gemeenten, bedrijven, stichtingen en verenigingen die niet zijn aangesloten bij de POS. De totale omzetderving bij alle zwembaden wordt geschat op 140 miljoen. Zie ook paragraaf 8.5.

²¹ Dit is een uitsplitsing voor de groep bedrijven dat geregistreerd staat onder deze SBI-code.

verhuurinkomsten.²² In oktober 2020 geeft de POS aan dat de financiële resultaten op macroniveau tegenvallen voor golf, maar dat deze minder tegenvallen dan in maart werd gedacht. Er is een terugloop in de verkoop van *greenfees* en strippenkaarten, maar er zijn wel bijna net zoveel rondes als in 2019 gemaakt. Dat komt doordat leden meer zijn gaan spelen. Een andere omzetgroep die niet is ingehaald, zijn de evenementen. Daarbij behoren clubwedstrijden en bedrijfsdagen, aldus de POS.

Gevolgen van de coronacrisis voor activiteiten op golfbanen

De coronacrisis heeft in het voorjaar de golf in moeilijkheden gebracht, maar ook medio oktober 2020 heeft golf nog steeds last van de beperkte openstelling. Dat heeft gevolgen voor de omzet die normaal in clubhuizen via horeca-activiteiten wordt gemaakt. Golfaccommodaties hebben vaak, naast de banen waarop gespeeld wordt, ook andere voorzieningen, zoals horeca en verhuur van ruimten voor zakelijke doeleinden. Al deze activiteiten lagen noodgedwongen stil. De NGF heeft in de periode van sluiting alternatief aanbod voor golfers georganiseerd, zoals een online training en een *webinar*.²³ Vanaf 11 mei is golfen weer toegestaan, maar voor volwassenen op anderhalve meter afstand. Dit betekent dat de golfaccommodaties moeten voorzien in deze en andere (hygiëne-)maatregelen. De Nationale Vereniging van Golfaccommodaties (NVG) en NFG hebben hiervoor het Protocol Verantwoord Sporten en Golf opgesteld en gecommuniceerd, naar voorbeeld van het Protocol Verantwoord Sporten van het POS.²⁴ Hierin staat onder andere beschreven dat horeca en kleedkamers gesloten zijn. Op veel golfbanen zijn looproutes aangelegd.

Een van de grote zorgen bij het uitbreken van de pandemie was het verliezen van een ‘groeiseizoen’ van nieuwe golfers. Over het algemeen is het voor clubs niet mogelijk om een half jaar in te halen, en daarmee hebben veel verenigingen een deuk in de participatie en betrokkenheid van leden opgelopen die jaren voelbaar zal zijn. Maart en april waren geen goede maanden, maar na de opening in mei 2020 bleek een toename in de populariteit van golf. Daardoor is de ledenachterstand per 1 oktober bijna helemaal ingelopen. Als dit doorloopt, dan komt de golfbranche op positieve ledencijfers uit voor 2020. Grafiek 4.1 toont de nieuwe ledeninstroom (registraties) per maand in 2019 en 2020. Daarnaast zitten golfscholen op dit moment overvol volgens de POS.

De horeca is een belangrijk onderdeel in de exploitatie van golfaccommodaties. Volgens onderzoek naar de exploitatie van golfbanen zorgt voeding en drinken gemiddeld voor bijna de helft van de omzet van golfbanen.²⁵ Golfaccommodaties hebben horeca-inkomsten gehad door de versoepelde coronamaatregelen (met voorwaarden zoals anderhalve meter afstand) tussen 1 juni en 28 september, vooral omdat clubhuizen bij golfaccommodaties niet worden gezien als sportkantines. Nederlandse golfbanen waren hiervoor wel afhankelijk van noodverordeningen.²⁶ Sinds 14 oktober zijn deze horeca-aangelegenheden weer gesloten.

²² Omzetderving (POS, gebaseerd op gegevens brancheorganisatie NVG). Peiling van brancheorganisatie NVG onder golfbanen. Een enquête is verspreid onder 200 golfbanen, waarbij de respons circa 150 banen betrof.

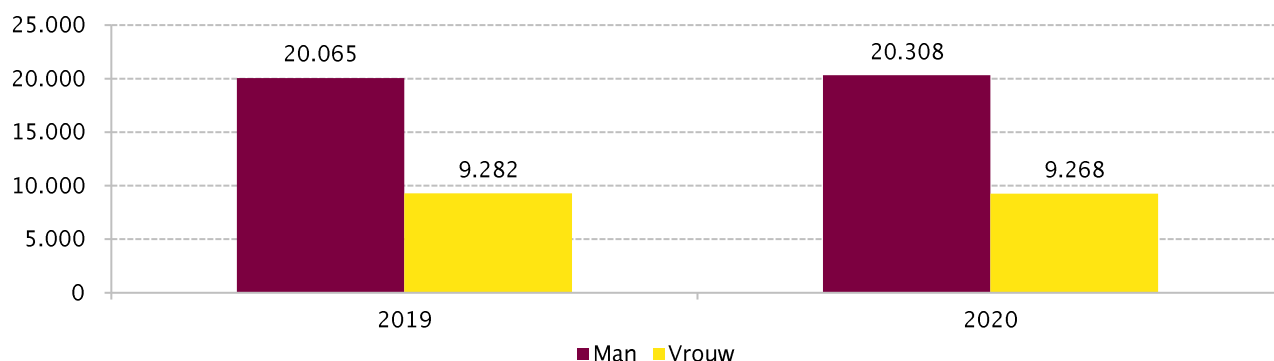
²³ Zie ook: <https://www.ngf.nl/over-golf/online-trainingen>.

²⁴ <https://www.ngf.nl/~media/pdfs/corona/concept-protocol-verantwoord-sporten-en-golf-april-2020-22042020-v3.pdf?rev=209326393>.

²⁵ <https://www.nvg-golf.nl/branche-info/onderzoeken>.

²⁶ <https://www.nvg-golf.nl/update-golfbranche-coronacrisis-26-mei-2020-update-ngf-nvg>.

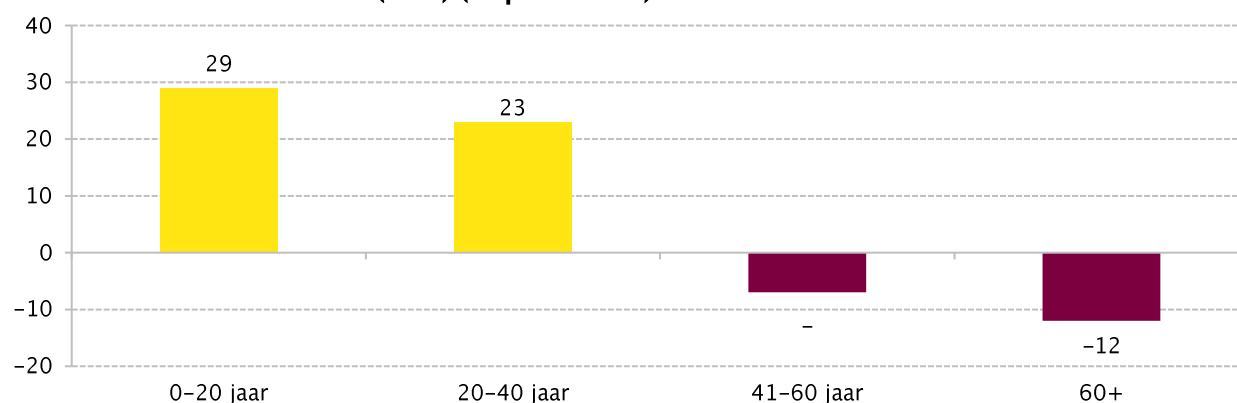
Figuur 4.1 Aanmeldingen van nieuwe leden bij de Nederlandse Golffederatie (NGF) in 2019 vergeleken met 2020 (tot 1 november; in aantallen)

Bron: NGF, oktober 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Figuur 4.1 toont aan dat ondanks de coronacrisis, de aanwas van nieuwe leden bij zowel de mannen als vrouwen redelijk constant is/zijn gebleven. Uitgesplitst naar leeftijd is er sprake van een groei van 29 procent in de leeftijdsgroep 0 tot 20 jaar en 23 procent in de leeftijdsgroep 20 tot 40 jaar. Bij de leeftijdsgroep 40 tot 60 jaar daalt het aantal leden met 7 procent en bij de zestigplussers met 12 procent.

Figuur 4.2 Ledentoe- en afname per leeftijdsgroep, januari – oktober 2020, Nederlandse Golffederatie (NGF) (in procenten)

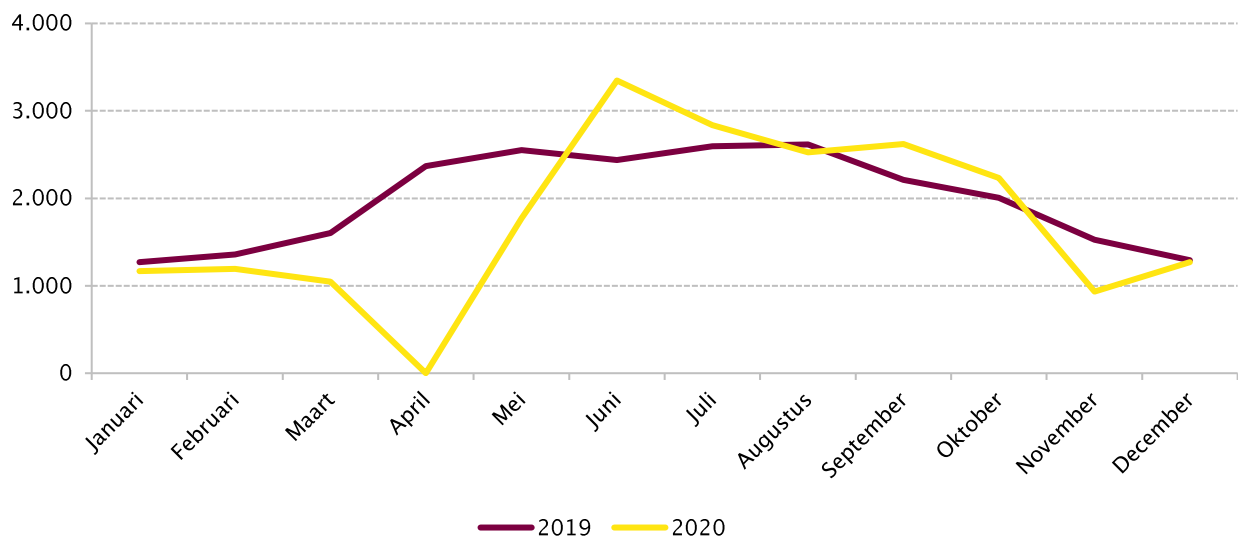

Bron: NGF, oktober 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Onderstaande figuren laten bovendien zien dat nieuwe leden ook daadwerkelijk meer zijn gaan spelen. Dit is onder meer terug te zien in het totaal gespeelde rondes in 2020 (figuur 4.3). Een deel daarvan is op basis van de toenemende verkoopcijfers van *greenfees* halverwege 2020 (maar deze worden ook verkocht aan niet-leden). Het is daarom vooral terug te zien in het speelrecht wat gaat over abonnementen van leden (figuur 4.4). Ook de evenementen zijn deze zomer actief opgepakt en uitgevoerd.²⁷

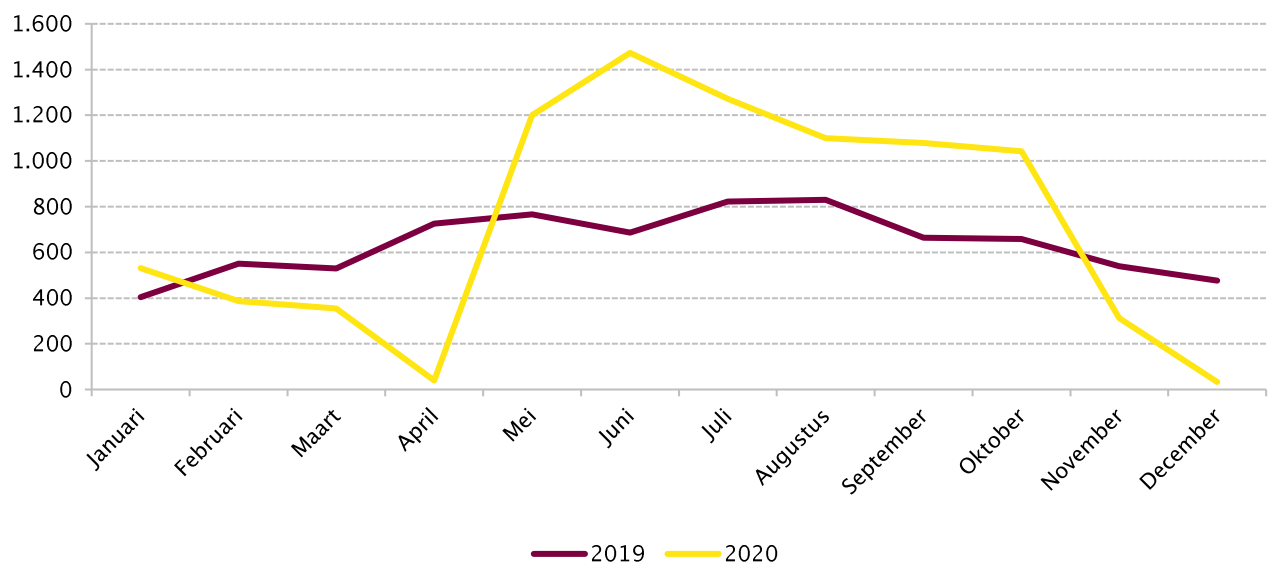
²⁷ Omzetzijning (POS, gebaseerd op gegevens brancheorganisatie NVG). Peiling van brancheorganisatie NVG onder golfbanen. Een enquête is verspreid onder 200 golfbanen, waarbij de respons circa 150 banen betrof.

Figuur 4.3 Totaal gespeelde en ingeboekte rondes op de Nederlandse golfbanen, per maand in 2019 en 2020 (in aantallen)

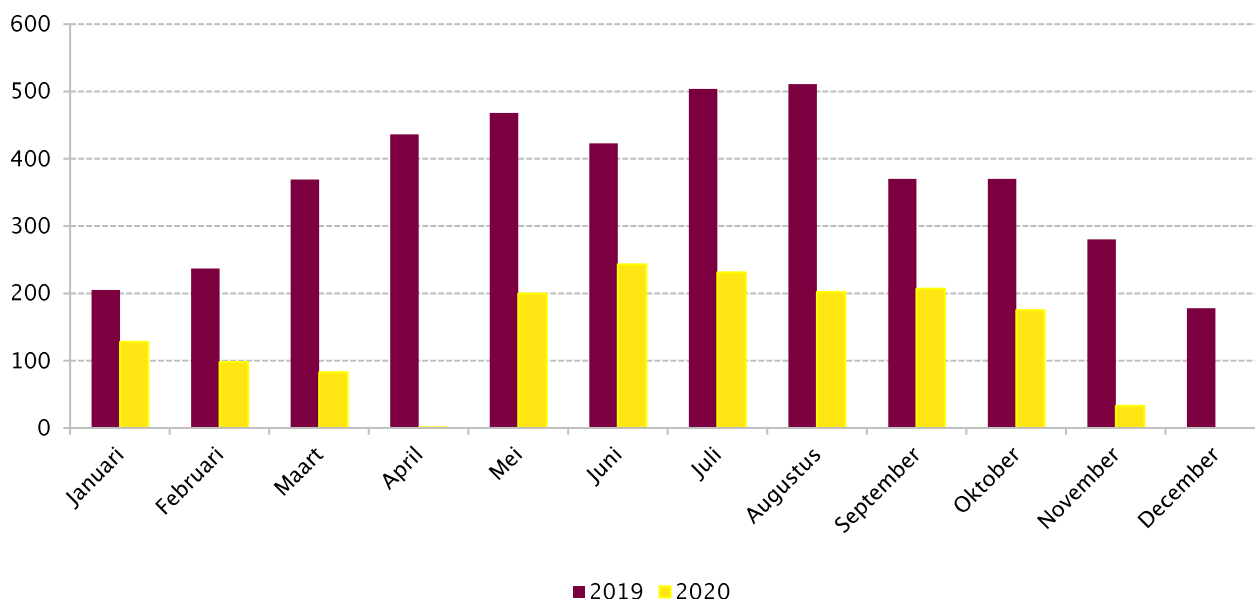
Bron: NGF, oktober 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Figuur 4.4 Speelrecht (leden), per maand in 2019 en 2020 (in aantallen)

Bron: NGF, oktober 2020. Bewerking: Mulier Instituut

Figuur 4.5 Verkoop strippenkaarten 9+18 holes, per maand in 2019 en 2020 (in aantallen)

Bron: NGF, oktober 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Zoals hierboven te zien loopt alleen de verkoop van strippenkaarten in 2020 achter ten opzichte van de verkoop in 2019 (figuur 4.5).

Omzetderving

Uit cijfers van de POS komt naar voren dat de omzetderving voor golfbanen voor heel 2020 uitkomt op zo'n 43 miljoen euro (tabel 4.1). Dat is ongeveer 13 procent van de omzet van 2019. Naar schatting op basis van de POS cijfers kunnen golfbanen in 2020 ongeveer 6 procent van de kosten besparen. Dit komt overeen met zo'n 20 miljoen euro.

Gebruik steunmaatregelen

Golfbanen kunnen gebruik maken van de landelijke steunmaatregelen (zie bijlage 2, tabel B2.1). Golfbanen vallen echter binnen een algemene SBI-code: 93119 overige sportaccommodaties. Hierdoor is het niet mogelijk om op basis van landelijke registratie cijfers een uitsplitsing te maken bij de steunmaatregelen voor golfbanen.

1.5 Hippische sportcentra

Kerncijfers

Kerncijfers over de hippische sport zijn te vinden in bijlage 3, tabel B3.1 en een korte beschrijving van de sector is te vinden in de eerste monitor Sport en corona.

Beperkende maatregelen

Voor de paardensportaccommodaties geldt op een aantal fronten een uitzondering op de beperkende maatregelen van 15 maart en 14 oktober. Dit is om de paarden te voorzien in hun basisbehoeften. Alle lessen en (sport)activiteiten zijn stopgezet. De uitzondering houdt in dat de paardensport nog steeds het individueel rijden en verzorgen van paarden in de binnensportaccommodaties toestaat voor paardeneigenaren en verzorgers in verband met het welzijn en de gezondheid van de paarden. Dit is sinds de persconferentie van 3 november niet veranderd.

Om deze zaken te garanderen blijven binnensportaccommodaties (verenigingen, maneges, stallen, etc.) aangepast open voor verzorgers (zoals eigenaren en huurders), en toegankelijk voor het personeel en dienstverlening, zoals hoefsmeden, externe leveranciers en dierenartsen.²⁸ Kantines blijven gesloten.

Gevolgen coronacrisis voor hippische sport

Uitgaande van de laatste FNRS (Federatie Nederlandse Ruitersportcentra) coronamonitor (VI, week 42, 2020), blijkt dat een groot deel van de ondernemers het vertrouwen heeft dat ze uit de coronacrisis komen.²⁹ 59 procent heeft daar het volste vertrouwen in, 37 procent is neutraal en slechts 4 procent heeft daar geen vertrouwen in. Dat is overigens wel gezakt vergeleken met de vijfde peiling (week 26, 2020) waarbij nog 84 procent het volste vertrouwen had om goed uit de crisis te komen. Deze daling komt hoogstwaarschijnlijk door de aangescherpte maatregelen.

Vanwege de genoemde uitzonderingspositie van paardensportondernemers, vanwege paardenwelzijn, zijn accommodaties met eigen paarden open gebleven voor de noodzakelijke verzorging, waarbij paarden ook zijn bereden. Daarnaast zijn ondernemers bezig met het uitbreiden van een alternatief online lesaanbod. Uit de derde coronapeiling (week 19, 2020) van de FNRS bleek al dat 92 procent van de bedrijven daarmee bezig was. De meest genoemde vormen van alternatief aanbod zijn het maken van video's van paarden/pony's, zodat klanten die kunnen volgen, informatieve video's en online theorielessen.³⁰ Op basis van de huidige maatregelen dienen ondernemers per 14 oktober hun buitenaccommodatie te sluiten.

Veel paardensportaccommodaties bieden horeca aan, in verschillende vormen. De sluiting hiervan per 28 september heeft financiële gevolgen voor de horeca-activiteiten van paardensportaccommodaties.³¹

Brancheorganisatie FNRS heeft tijdens de coronacrisis verschillende activiteiten ondernomen om paardensportondernemers te informeren en te ondersteunen. In een speciaal coronadossier³² staat een overzicht van deze activiteiten. Na de heropening in mei heeft de FNRS in samenwerking met de KNHS materiaal voor verantwoorde heropening opgesteld, waaronder protocollen en communicatiemateriaal.³³

Paardensportbedrijven geven voorlichting aan klanten en leden tijdens de coronacrisis. 70 procent van de bedrijven vindt dit geen probleem, 11 procent geeft aan moeite te hebben met het geven van goede voorlichting (FNRS: CoronaMonitor III). De bedrijven halen hun informatie uit verschillende bronnen. In de monitor van FNRS geven bedrijven aan vooral informatie te halen uit bronnen van de FNRS, landelijke media en de website van de landelijke overheid (FNRS: CoronaMonitor II, III).

Omzetderving

Uit cijfers van de POS komt naar voren dat de omzetderving voor paardensportbedrijven voor heel 2020 uitkomt op zo'n 23 miljoen euro (tabel 4.1).

²⁸ <https://www.fnrs.nl/nieuws/165-corona-paardensportaccommodaties-blijven-aangepast-open>.

²⁹ Omzetderving (POS, gebaseerd op gegevens brancheorganisatie FNRS). Peiling van brancheorganisatie FNRS onder paardensportaanbieders. FNRS (paardensportondernemers) en KNHS (paardensportverenigingen) hebben elke twee weken een coronamonitor uitgezet onder hun achterban. Resultaten uit drie peilingen worden gebruikt: Monitor IV, Monitor V, Monitor VI.

³⁰ <https://www.fnrs.nl/nieuws/219-niet-elke-manege-kan-open-vandaag>.

³¹ <https://www.fnrs.nl/nieuws/245-commerciële-horeca-op-paardensportaccommodatie-mag-open>.

³² <https://www.fnrs.nl/?file=1377&m=1586422233&action=file.download>.

³³ <https://www.fnrs.nl/thema/coronavirus/documenten>.

Dat is ongeveer 31 procent van de omzet van 2019. Naar schatting op basis van de POS cijfers kunnen paardensportbedrijven in 2020 ongeveer 6 procent van de kosten besparen. Dit komt overeen met zo'n 5 miljoen euro. Uit de FNRS coronamonitor VI (week 42, 2020) blijkt dat zo'n 45 procent van de paardensportbedrijven denkt omzetverlies te lijden. Van het omzetverlies is 37 procent afkomstig uit de horeca, 15 procent uit evenementen en 12 procent uit wedstrijden.

Personeel

Een positieve trend is waarneembaar uit de laatste coronamonitor (VI) van de FNRS, waaruit blijkt dat ruim zeven op de tien van de paardensportbedrijven verwachten geen personeel te ontslaan. 12 procent verwacht dat wel. 16 procent heeft geen personeel in dienstverband.

Overlevingstijd

Uit de zesde peiling van de FNRS (week 42, 2020) blijkt dat 50 procent een buffer heeft, waarmee de paardensportbedrijven gemiddeld 7 maanden kunnen uitzitten. 44 procent geeft daarbij aan geen inzicht te hebben of zij voldoende financiële buffers hebben, ruim 8 procent van de bevroagden denkt onvoldoende buffers te hebben en heeft binnen één maand krediet nodig.

Gebruik steunmaatregelen

Paardensportbedrijven kunnen gebruik maken van de landelijke steunmaatregelen (zie bijlage 2, tabel B2.1). Aangezien Paardensportbedrijven binnen de SBI sectorcodering een eigen code hebben (93125 Paardensport en maneges), is voor een aantal van deze steunmaatregelen een specifieke uitsplitsing mogelijk naar paardensportbedrijven.³⁴

Paardensportbedrijven hebben in totaal voor zo'n 3 miljoen euro aan steun ontvangen via de NOW 1.0 regeling, verdeeld over 275 aanvragen (zie bijlage 2, tabel B2.3). Via de NOW 2.0 ontvingen paardensportbedrijven 1 miljoen euro steun verdeeld over 80 aanvragen (zie bijlage 2, tabel B2.4). Volgens de registraties hebben paardensportbedrijven in totaal zo'n 3,8 miljoen euro ontvangen via de TOGS regeling (zie bijlage 2, tabel B2.5). Tot slot ontvingen paardensportbedrijven via de TVL-1 regeling zo'n 1,2 miljoen euro (zie bijlage 2, tabel B2.6).

1.6 Overig aanbod sportondernemers

Naast de vier behandelde groepen sportondernemers levert het POS informatie over tien andere categorieën sportondernemers:

- Budo-sport scholen
- Buitensport bedrijven
- Dansscholen
- Indoor skicentra
- Klim- en bergsportcentra
- Yogacentra
- Skatecentra
- Squashcentra
- Vechtsportcentra
- Watersportcentra

³⁴ Dit is een uitsplitsing voor de groep bedrijven dat geregistreerd staat onder deze SBI-code.

Kerncijfers

Deze groepen ondernemers zijn, wat betreft bedrijfsgrootte en sportdeelname, over het algemeen wat kleiner dan de vier groepen ondernemers die in voorgaande paragrafen zijn beschreven. Van deze tien groepen zijn de kerncijfers te zien in tabel B3.1 in bijlage 3. Niet voor elke groep ondernemers zijn alle kerncijfers beschikbaar.

De Squash Bond Nederland (SBN) heeft zelf een verdiepende impactstudie gedaan naar de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sector tussen 1 januari en 1 oktober 2020.³⁵ De respons op de verdiepende studie representeert ongeveer 14 procent van de totale markt. Een aangesloten centrum³⁶ heeft in de afgelopen periode haar faillissement aangevraagd. Het aantal squashers dat op maandelijkse basis actief bezig is met de sport in Nederland is, volgens de studie van SBN, tussen april 2020 en oktober 2020 met ruim 7 procent afgenomen. Verder is een daling te zien van bijna 8 procent in FTE voor het aantal squash gerelateerde medewerkers.

SBN schat in dat de totale squashmarkt tot 1 oktober 2020 een omzet kende van 14,7 miljoen euro ten opzichte van 29,4 miljoen euro over dezelfde periode in 2019. De lasten van squashcentra bedroegen tot 1 oktober 2020 een totaal van 16,4 miljoen euro, ten opzichte van 18,3 miljoen euro over dezelfde periode in 2019. Verder heeft SBN gemeld ruim 3 procent meer storneringen en ruim 5 procent meer opzeggingen van abonnementen te verwachten in 2020 ten opzichte van 2019.

Financiële buffers zijn, volgens SBN, toereikend voor 4,5 maand. Onder kleine tot middelgrote centra is dit gemiddeld 2,6 maand, wat betekent dat deze ondernemers in de knel komen rond de kerst.

Maatregelen

De overige sportondernemers die in deze paragraaf besproken worden kunnen, net zoals de eerder genoemde groepen sportondernemers, gebruik maken van de landelijke steunmaatregelen (zie bijlage 2, tabel B2.1). De sportondernemers vallen veelal onder algemene SBI-codes. Hierdoor is het niet mogelijk om op basis van landelijke registratie cijfers een uitsplitsing te maken voor de steunmaatregelen.

In de verdiepende studie van SBN is op basis van de respons wel een indicatie te geven over het gebruik van de steunmaatregelen binnen de squashsector. Ongeveer 30 procent van de squashcentra heeft gebruik gemaakt van de TOGS regeling en ruim 86 procent van de TVL-1 regeling. Zowel de NOW 1.0 als de NOW 2.0 is door 84 procent van de squashcentra gebruikt. De Tozo 1 en Tozo 2 werd door respectievelijk 22 en 13 procent gebruikt. Tot slot heeft ongeveer drie kwart van de centra regelingen met banken getroffen en 64 procent kreeg een regeling voor de gemeentelijke lasten (huur).

1.7 Financiële gevolgen

In de eerste monitor Sport en corona zijn de financiële stromen naar de sportondernemers in kaart gebracht. De sportondernemers genereren vanuit vier bronnen inkomsten: gemeenten, consumenten, sportverenigingen en private partijen. De bijdragen vanuit gemeenten komen voornamelijk ten goede aan zwembaden. Een aantal zwembaden is in eigendom en beheer van de gemeente en de ondernemer huurt het zwembad voor gebruik. Deze huurtarieven zijn meestal niet-kostendekkend, de gemeente maakt meer kosten voor het zwembad dan dat ze via de huurinkomsten terug krijgt.

³⁵ Bron: SBN (2020, oktober), Impactstudie squash en corona.

³⁶ Er zijn 301 squashcentra in Nederland, waarvan 72 aangesloten bij SBN.

Bij de zwembaden die wel in eigendom zijn van gemeenten, maar in beheer van een zwemondernemer, krijgen deze exploitanten vaak een exploitatiebijdrage vanuit de gemeente. De niet-kostendekkende huurtarieven en de exploitatiebijdragen vormen samen de bijdrage van gemeenten aan de sportondernemers.

Het grootste deel van de inkomsten voor de sportondernemers komt voort uit de bestedingen van consumenten, ruim 85 procent.³⁷ Het grootste deel daarvan komt voort uit contributie, abonnementen en les- en entreegelden. Daarnaast komt een deel voort uit horeca-inkomsten, maar dit is sterk afhankelijk van de aanwezige horeca-faciliteiten. Verder krijgen de meeste sportondernemers inkomsten vanuit sportverenigingen, in de vorm van huurinkomsten. Sportverenigingen kunnen namelijk, behalve van gemeenten, een accommodatie huren van sportondernemers, bijvoorbeeld als een gemeentelijk zwembad geëxploiteerd wordt door een commerciële aanbieder. Maar ook huren bijvoorbeeld golf-, squash, hippische, watersport- en klimverenigingen soms ruimte bij sportondernemers. Tot slot genereren de sportondernemers inkomsten uit private partijen. Onder deze inkomsten vallen onder andere reclamegelden en de verhuur van faciliteiten.

Invloed van coronamaatregelen op financiële stromen

Door het sluiten van de faciliteiten is een flinke omzetsderving voorzien door de sportondernemers. Op basis van cijfers van de POS³⁸ is voor de verschillende categorieën een inschatting gemaakt van de omzetsderving en kostenbesparing over heel 2020 (tabel 4.1). Hieruit komt naar voren dat de sportondernemers naar schatting in totaal voor zo'n 1,2 miljard aan omzet mislopen in 2020 als gevolg van de coronacrisis. Dit is ongeveer 32 procent van de omzet in 2019. Fitnesscentra en yogacentra hebben daarbij de hoogste omzetsderving, in absolute bedragen, maar dat zijn de ook de categorieën ondernemers met de hoogste omzet. Procentueel ligt de omzetsderving voor bijvoorbeeld buitensportbedrijven hoger.

Van belang is te noteren dat de POS niet alle sportondernemers vertegenwoordigt. Er zijn ook sportondernemers die geheel of gedeeltelijk bowlingcentra, racketcentra, ijsbanen of voorzieningen voor biljarten of darts faciliteren. Op de omzetsderving bij deze branches hebben we (nog) geen zicht, maar hieruit volgt wel dat de totale omzetsderving eerder hoger dan lager zal zijn dan de genoemde 1,2 miljoen. Een tweede kanttekening is dat er ook gemeenten, stichtingen en verenigingen zijn die zelf een of meer van onderstaande typen voorzieningen exploiteren. Dit speelt onder meer bij zwembaden en de hieronder niet genoemde ijsbanen. Dat betekent dat de totale exploitatiederving bij genoemde voorzieningen groter zal zijn dan de berekende omzetsderving bij sportondernemers. Over gemeenten meer in paragraaf 8.5

De sportondernemers verwachten ongeveer 194 miljoen euro te kunnen besparen op de kosten in 2020. Dit komt overeen met zo'n 5 procent van de omzet in 2019.

Tabel 4.1 Geschatte omzetsderving en kostenbesparingen voor heel 2020 als gevolg van de coronamaatregelen voor sportondernemers, per categorie sportondernemers³⁹ (in miljoenen euro's en procenten)

³⁷ KPMG (2019). [Brancherapport Sport](#). Amstelveen: KPMG

³⁸ Deze cijfers zijn inschattingen van de verschillende brancheorganisaties die zijn aangesloten bij de POS. De POS heeft deze gegevens verzameld en gedeeld met het Mulier Instituut. Het zijn inschattingen die eind oktober zijn gedaan.

³⁹ Indoor skicentra zijn ook aangesloten bij de POS, maar door het ontbreken van gegevens worden deze niet in de tabel opgenomen.

	Omzet 2019 (in miljoenen euro's)	Omzetderving in 2020 (in miljoenen euro's)	Omzetderving als % van omzet 2019	Besparingen in 2020 (in miljoenen euro's)	Besparing als % van omzet 2019
Fitnesscentra *	€ 1.400	€ 464	33%	€ 70	5%
Yogacentra	€ 700	€ 321	46%	€ 60	9%
Zwembaden **	€ 500	€ 90	18%	€ 5	1%
Golfbanen	€ 325	€ 43	13%	€ 20	6%
Dansscholen	€ 250	€ 53	21%	€ 10	4%
Vechtsportcentra	€ 175	€ 55	31%	€ 14	8%
Buitensportbedrijven	€ 90	€ 54	60%	€ 4	4%
Hippische sportcentra	€ 75	€ 23	31%	€ 5	6%
Watersportcentra	€ 50	€ 20	40%	€ 3	5%
Budosportscholen	€ 40	€ 20	50%	€ 1	3%
Squashcentra	€ 36	€ 18	49%	€ 3	7%
Klim- en bergsportcentra	€ 27	€ 9	33%	€ 1	2%
Skatecentra	€ 5	€ 2	39%	€ 0,3	6%
Totaal	€ 3.673	€ 1.172	32%	€ 194	5%

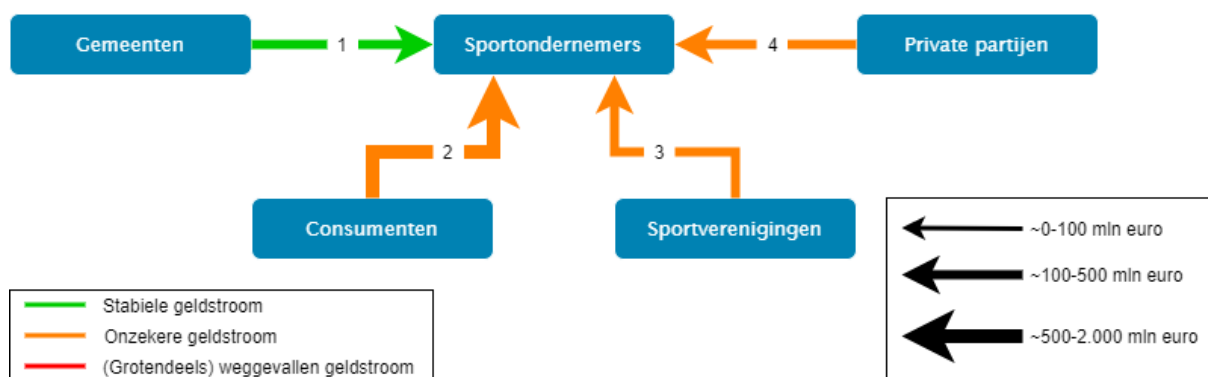
Bron: Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS), 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

* Deze categorie betreft alleen de fitnessondernemers. De schatting voor deze categorie is gedaan op basis van een doorrekening. Vervolgens is het resulterende bedrag voorgelegd aan de brancheorganisatie (NL Actief).

** Deze categorie betreft commerciële zwembaden (zie tabel B3.1). Zie paragraaf 8.5 voor overige zwembaden.

De omzetderving komt voort uit een aantal financiële stromen die onder druk zijn komen te staan als gevolg van de coronamaatregelen. In de eerste monitor Sport en corona presenteerden we al hoe de situatie er destijds (juni 2020) uit zag. In figuur 4.6 laten we zien hoe de situatie er naar verwachting uit zal zien vanaf de persconferentie van 13 oktober 2020 tot het einde van het jaar 2020.

Figuur 4.6 Financiële stromen voor de sportondernemers met risico-indicatie, situatie na de persconferentie van 13 oktober 2020

Uit de eerste monitor kwam naar voren dat naar verwachting met name de inkomsten vanuit consumenten (pijl 2) voor sportondernemers onder druk komen te staan als gevolg van de coronamaatregelen. Uit horeca en entreegelden konden door sportondernemers in eerste periode van de coronacrisis geen inkomsten gegenereerd worden. Daarnaast kwamen lidmaatschappen onder druk te staan. Hetzelfde gold voor de sponsorinkomsten vanuit private partijen (pijl 4).

Daarnaast was de verhuur aan sportverenigingen (pijl 3) voor een aantal sportondernemers tijdelijk niet mogelijk dus inkomsten van deze zijde waren onzeker. De financiële stroom vanuit gemeenten bleef naar verwachting grotendeels intact (pijl 1).

In de zomer van 2020 werden enkele maatregelen versoepeld, wat de sport weer wat lucht gaf. Hierdoor veranderde de invloed van coronamaatregelen op de financiële stromen licht ten opzichte van de situatie in het voorjaar van 2020. Naar verwachting is de stroom vanuit sportverenigingen (pijl 3) eind augustus stabiel geworden aangezien de meeste sportverenigingen de activiteiten voort konden zetten. Verder zijn de stromen vanuit de consumenten (pijl 2) en de private partijen (pijl 4) ook weer wat positiever eind augustus, maar deze zullen nog niet terug zijn geweest op het niveau van voor de coronacrisis doordat de basis coronamaatregelen eind augustus nog wel van kracht waren. Hierdoor bleven deze stromen naar verwachting nog onzeker.

Door de maatregelen aangekondigd in de persconferentie van 13 oktober 2020 is de sport weer gedeeltelijk dicht gegaan. Daarbij zijn de maatregelen op 3 november 2020 voor, in ieder geval, twee weken nog verder verscherpt. Zwembaden zijn gesloten en groepslessen mogen niet meer doorgaan. Naar verwachting zal daarom de figuur met de financiële stromen voor heel 2020 een vergelijkbaar beeld geven als de figuur gepresenteerd in de eerste monitor (figuur 4.6).

Bijlage 1. Tijdlijn verspreiding coronavirus

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding covid-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld
Juli	1	<u>Van intelligente lockdown naar ruimte met regels</u> . NL heft inreisverbod op voor selecte groep landen. Basisafspraken blijven gelden: geen handen schudden, handen wassen, hoesten en niezen in binnenkant elleboog, papieren zakdoekjes gebruiken.	Sportaccommodaties en sportkantines mogen weer open. Ook senioren hoeven net als de jeugd onderling geen afstand meer te houden tijdens het sporten, waardoor het organiseren van wedstrijden weer mogelijk is. In de praktijk houdt dit in dat alle binnen- en buitensporten weer actief worden beoefend, inclusief het spelen van competitie.
		Kabinet verlengt coronasteun banen en economie tot en met 2021. Veel clubs werken met Corona coördinatoren. Deze zijn aangesteld en herkenbaar aanwezig zijn op de club als aanspreekpunt voor handhavers die controles uitvoeren.	
	17		Platform Ondernemende Sport: volgens monitor Sport & corona van het Mulier Instituut omzetting veel groter dan verwacht
	28	VWS & GGD: testen graag! Maar alleen bij klachten.	
Augustus	1		NL Actief stelt <u>Protocol verantwoord sporten in de Fitnessbranche</u> op. Dit protocol speelt in op de regelmatige wijzigingen vanuit het kabinet over versoepeling (en aanscherping) van corona-maatregelen.
	6	Extra landelijke maatregelen; meeste besmettingen bij vrienden thuis. Maximaal 6 personen op bezoek. Zoveel mogelijk thuiswerken.	
	10		NOC*NSF: in reactie op het toenemende aantal besmettingen <u>Protocol verantwoord sporten</u> opgesteld

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020 (vervolg)

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding COVID-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld	
Augustus	18	Geen versoepelingen. Juichverbod blijft gelden. Alle kinderen mogen naar school en opvang.		
	24		Handreiking Toeschouwers bij sportwedstrijden (geen vervanging van het Protocol verantwoord sporten)	
September	9	Aantal besmettingen neemt snel toe.	<u>Het Kabinet introduceert daarom nieuwe regionale maatregelen om het virus in te dammen.</u> Verbod op samenkomsten van meer dan 50 mensen en om 01:00 uur sluit de horeca.	
	15		Beleidsvrijheid/ruimte zorgt ervoor dat gemeentes zeer verschillend omgaan met hun sportbeleid. Dit leidt tot rechtsongelijkheid onder sportorganisaties en sporters. De sportraad adviseert daarom dat de gehele sportbranche beter op ‘de juiste’ plekken wordt vertegenwoordigd.	<i>Sportraad: werkprogramma 2021-2024.</i> Door de coronacrisis zijn minder mensen gaan sporten en is er een grote terugval in de organisatie van evenementen. Daarbij is de organisatie en financiering van commerciële topsportbeoefening een nog grotere uitdaging geworden.
	23	Start voorrang testen zorg- en onderwijspersoneel		
	25		Kabinet moet werken aan vertrouwen en communicatie. Coronabeleid lijdt aan testcapaciteit en corona-moeheid onder de bevolking.	FNRS- en KNHS: Coronamaatregelen aangescherpt in de regio op basis van landelijke persconferentie
	27	Meer dan 3.000 coronabesmetting-en per dag gemeld		
	28		Persconferentie: Zoveel mogelijk thuiswerken. Bij klachten: blijf thuis en vermijd sociaal contact. Maximaal vier gasten op bezoek. Kamermeerderheid voor mondkapjesplicht in de openbare ruimte	Persconferentie: sport mag door, maar zonder publiek, kantines gaan dicht. NOC*NSF adviseert alle sportbijeenkomsten (inclusief evenementen, trainingen, competitie en wedstrijden) mogen door, maar geen publiek.

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020 (vervolg)

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding COVID-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld
September	30 Coronadoden wereldwijd de 1 miljoen gepasseerd.		Gerard Dielessen (algemeen directeur NOC*NSF): het gaat niet goed met verenigingen. Een deel van de inkomsten van verenigingen valt nu weg. Zonder afdoende compensatie kan deze situatie niet lang duren. Koepel wil in gesprek met het Kabinet over compensatiemaatregelen.
	1	Dringend advies: dragen van mondkapjes in openbare ruimtes ook op scholen.	
	4 Meer dan 4.000 besmettingen per dag in Nederland.		
	9 Meer dan 5.000 besmettingen per dag	CoronaMelder App in heel Nederland te gebruiken	
	13 Meer dan 6.500 besmettingen per dag	GGD is niet meer in staat om ieder besmet persoon te bellen.	
Oktober	13	Kabinet en OMT besluiten om over te gaan tot gedeeltelijke lockdown. Alle horeca en restaurants moeten weer sluiten.	Alle amateurcompetities worden per direct stilgelegd. Jongeren tot en met 18 jaar mogen in teamverband blijven trainen. Volwassenen mogen individueel blijven sporten. Sportscholen blijven open. Tennissen (dubbelen) mag, zwembaden gaan werken met een reserveringssysteem en maximaal 30 personen.
	14 7.378 nieuwe besmettingen wederom nieuw dag record.	Start tweede lockdown; Routekaart coronamaatregelen. Publieksversie Bestuurdersversie	Topsportcompetitie mag doorspelen in Papendal. Vrouwenvoetbal stilgelegd. Minister Tamara van Ark draait beslissing vrouwenvoetbal terug. Competitie wordt zo snel mogelijk opgepakt.

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020 (vervolg)

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding Covid-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld
Oktober	14		NOC*NSF publiceert nieuw Protocol verantwoord sporten ⁴⁰ gebaseerd op het besluit van het kabinet tot een gedeeltelijke lockdown.
	17	RIVM denk dat tweede lockdown tot (en met) december nodig is.	
	22	Ernst Kuipers van het landelijk Coördinatiecentrum Patiënten spreiding spreekt van een tsunami aan ziekenhuis-opnames	
	27	Voor het eerst sinds de tweede golf worden corona patiënten naar Duitsland overgebracht. Nieuw dag record: 10.007 besmettingen.	
	28	Persmoment van het Kabinet: geen extra maatregelen. Gedeeltelijke lockdown in ieder geval tot en met december verlengd. 'Het is te vroeg om nu al conclusies te trekken en op de rem te stappen', aldus premier Rutte.	
November	3	Kabinet presenteert verlenging en vernieuwing van steunmaatregelen	
	17	Persconferentie: ondanks afname besmettingen toch een verzwaringspakket ingevoerd (sluiting van de publieke ruimtes) en verlenging van de huidige maatregelen tot en met medio december. De groepsgrootte buiten gaat van 4 naar 2 personen. Het advies is blijf zoveel mogelijk thuis.	Sporten in de sportschool mag, maar niet in groepsverband. Zwembaden worden gesloten.
	17	Persconferentie: verlening maatregelen zoals bepaald op 13 oktober.	Zwembaden mogen weer open, groepslessen zijn weer toegestaan.

⁴⁰ <https://nocnsf.nl/media/3499/protocol-verantwoord-sporten-versie161020.pdf>

--	--	--	--

Bijlage 2. Steunmaatregelen voor de sportsector tijdens de coronacrisis

Tabel B2.1 Overzicht generieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid die relevant zijn voor de sportsector in 2020

Steunmaatregel		Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)	NOW 1.0	maart, april en mei 2020	5 juni 2020	De Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) voorziet in een tegemoetkoming in de loonkosten voor bedrijven die als gevolg van de coronacrisis gedurende 3 maanden minimaal 20% omzetverlies verwachtten. Doel is zoveel mogelijk banen en inkomens te behouden. Bij de NOW regeling geldt: hoe hoger het omzetverlies, hoe hoger de tegemoetkoming. Bedrijven die ten minste 20% omzetverlies lijden over de periode van 3 maanden kunnen een tegemoetkoming van maximaal 90% van de loonsom krijgen naar rato van de omzetsdaling. Bij een omzetverlies van 100% is dat 90%, bij bijvoorbeeld 50% omzetverlies wordt dat 45% van de totale loonsom, et cetera.
				De NOW 1.0 kon over de periode maart, april en mei 2020 worden aangevraagd bij het UWV. Werkgevers konden de NOW 1.0 tot en met 5 juni 2020 aanvragen
	NOW 2.0	1 juni – 1 oktober 2020	31 augustus 2020	De NOW 2.0 was een voortzetting van NOW 1.0 en had betrekking tot de periode juni, juli en augustus 2020. Aanvragen konden tot en met 31 augustus 2020 gedaan worden.
				De voorwaarden van NOW 1.0 en NOW 2.0 waren grotendeels hetzelfde, op enkele wijzigingen na. Voor de referentieperiode van de loonsom werd in de NOW 1.0 gekeken naar de totale omzet uit 2019. In de NOW 2.0 werd de referentieperiode gewijzigd naar maart 2020. Een extra voorwaarde aan de NOW 2.0 is dat bedrijven die er nu gebruik van maken dit jaar geen winstuitkering doen aan aandeelhouders, geen bonussen uitkeren en geen eigen aandelen inkopen. Een andere grote aanpassing in de NOW 2.0 is dat de ontslagboete (onder voorwaarden) vervalt. In de NOW 1.0 was vastgesteld dat de subsidie met 150 procent verlaagd wordt als ontslag wegens bedrijfseconomische redenen nodig is, waar deze in de NOW 2.0 naar 100 procent gaat. Dit betekent dat bedrijven gekort worden op de NOW aanvraag voor 100 procent van de loonsom(men) van de werknemer(s) waarvoor ontslag is aangevraagd. In de eerdere NOW regeling zat hier nog een boete van 50 procent van de loonsom aan vast, wat nu dus komt te vervallen. Door de versoepeling van de ontslagvoorwaarden was het voor bedrijven die NOW 2.0 kregen mogelijk werknemers te ontslaan.
	NOW 3.0	Subsidieblok 1: 1 oktober t/m 31 december 2020	n.b.	De NOW 3.0 is een voortzetting van de NOW 1.0 en NOW 2.0. De NOW 3.0 loopt door tot 30 juni 2021 en is ingedeeld in 3 subsidieblokken van 3 maanden. De belangrijkste wijzigingen omvatten generieke wijzigingen en wijzigingen per subsidieblok. Allereerst vervalt de korting voor het aanvragen van bedrijfseconomisch ontslag helemaal, de reguliere ontslagbescherming blijft daarbij wel in stand. Daartegenover staat dat werkgevers verplicht zijn werknemers die ze om bedrijfseconomische redenen ontslaan te helpen in hun zoektocht naar ander werk. Doen ze dat niet, dan worden ze 5% op hun NOW-uitkering gekort. Verder stijgt de minimale omzetsdaling om in aanmerking te komen voor de NOW. Van oktober tot en met december 2020 (subsidieblok 1) kunnen bedrijven met minimaal 20% omzetverlies aanspraak maken. Vanaf januari 2021 moet je minimaal 30% minder omzet draaien om NOW te mogen ontvangen.
		Subsidieblok 2: 1 januari t/m 31 maart 2021	n.b.	
		Subsidieblok 3: 1 april t/m 30 juni 2021	n.b.	

Tabel B2.1 Overzicht generieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid die relevant zijn voor de sportsector in 2020

Steunmaatregel		Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS)		15 maart – 15 juni 2020	26 juni 2020	De Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS) hielp ondernemers in sectoren die direct getroffen werden door de kabinetsmaatregelen. Via de TOGS kon een specifieke groep getroffen ondernemers ⁴¹ een eenmalige tegemoetkoming van € 4.000 netto krijgen waarmee ze hun vaste lasten konden betalen. De voorwaarden om voor deze regeling in aanmerking te komen waren dat het bedrijf voor 15 maart 2020 opgericht moet zijn, maximale 250 werkzame personen heeft en binnen de vastgestelde selectie sector codes (SBI-codes) valt. Daarnaast moesten de ondernemers verklaren in de periode van 16 maart tot en met 15 juni 2020 een omzetverlies te verwachten van ten minste €4.000 en over dezelfde periode vaste lasten van ten minste €4.000.
Tegemoetkoming Vaste Lasten MKB (TVL)	TVL 1	Juni, juli, augustus en september 2020	30 oktober 2020	De Tegemoetkoming Vaste Lasten MKB (TVL) helpt mkb-bedrijven en zzp'ers bij het betalen van een deel van hun vaste lasten. De tegemoetkoming van minimaal 1.000 euro en maximaal 50.000 euro is voor bedrijven die meer dan 30% van hun omzet hebben verloren in de periode juni, juli, augustus en september 2020 door de coronacrisis. Dezelfde getroffen sectoren uit de TOGS-regeling komen in aanmerking voor de Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL). Voorwaarde hierbij is onder andere dat het bedrijf maximaal 250 werknemers heeft, opgericht is voor 15 maart 2020 en minimaal €4.000 aan vaste lasten heeft. Het gaat om vaste lasten die steeds doorlopen, zoals huur, pacht, onderhoud, verzekeringen, vaste leasecontracten, afschrijving van apparatuur en abonnementen. Loonkosten en variabele kosten horen hier niet bij. Loonkosten worden gecompenseerd door de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW). De berekening van de subsidie is: Normale omzet x omzetverlies in% x aandeel vaste lasten in % x 50% = hoogte subsidie Maximaal 50% van de vaste lasten wordt hiermee vergoed. De subsidie per bedrijf is minimaal €1.000 en maximaal €50.000.
	TVL 2	Subsidieblok 1: 1 oktober t/m 31 december 2020 Subsidieblok 2: 1 januari t/m 31 maart 2021 Subsidieblok 3: 1 april t/m 30 juni 2021	n.b. n.b. n.b.	De TVL wordt met een paar aanpassingen verlengd tot en met juni 2021. Net zoals bij de NOW 3.0 in de verlenging van de TVL ingedeeld in 3 periodes van 3 maanden. De TVL is op 4 punten aangepast: – De TVL is in 3 periodes van 3 maanden aan te vragen. Voor iedere periode moet de ondernemer een nieuwe aanvraag doen. – Een bedrijf heeft in 3 maanden minimaal € 3.000 aan vaste lasten, volgens het percentage vaste lasten dat bij zijn SBI-code hoort. Eerder lag deze voorwaarde op een bedrag van € 4.000 in 4 maanden. – Het maximum subsidiebedrag wordt €90.000, in plaats van €50.000. – Het bedrijf heeft minimaal 30% omzetverlies door de coronacrisis. Na 1 januari 2021 wordt de TVL en de grens voor omzetverlies in stappen verhoogd.

⁴¹ Lijst van branches en sectoren die in aanmerking komen voor de TOGS regeling. <https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/togs/vastgestelde-sbi-codes-0>.

Tabel B2.1 Overzicht generieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid die relevant zijn voor de sportsector in 2020

Steunmaatregel		Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Tijdelijke overbruggings-regeling zelfstandige ondernemers (Tozo)	Tozo 1	maart–mei 2020	31 mei 2020	De Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo) biedt zelfstandige ondernemers 3 maanden inkomensondersteuning tot aan het sociaal minimum. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat het totale inkomen als gevolg van de coronacrisis onder het bijstandsniveau is gekomen. Daarnaast is het mogelijk om een lening voor bedrijfskapitaal aan te vragen.
	Tozo 2	Juni, juli, augustus en september 2020	30 september 2020	Tozo 1 gold van 1 maart tot en met 31 mei 2020 en was tot en met 31 mei 2020 aan te vragen bij de woongemeente. De Tozo 2 liep van 1 juni tot en met 30 september 2020. De voorwaarden van Tozo 1 en 2 waren grotendeel hetzelfde. Wel werd vanaf Tozo 2 ook een partnertoets gedaan voor het bepalen van de hoogte van de uitkering. Verder is in de Tozo 2 toegevoegd dat bij een aanvraag voor een lening bedrijfskapitaal een verklaring gegeven moet worden dat er geen surseance van betaling of faillissement is aangevraagd of verkregen.
	Tozo 3	1 oktober 2020– 31 maart 2021	n.b.	Vanaf 1 oktober is de Tozo verlengt tot en met 31 maart 2021. Deze Tozo 3 lijkt op zijn voorgangers. Het verschil is dat er meer budget gereserveerd wordt voor omscholing.
	Tozo 4	1 april t/m 30 juni 2021	n.b.	Vanaf 1 april 2021 zal Tozo 4 van kracht zijn. Hierbij zal naar verwachting een vermogenstoets worden toegepast. Meer informatie over Tozo 4 volgt echter begin 2021
Verschillende belasting-maatregelen		12 maart t/m 31 december	1 oktober 2020	De Belastingdienst heeft een flink aantal regelingen om de administratieve en financiële lasten voor ondernemers te verlichten. De tijdelijke maatregelen zijn onder meer gericht op uitstel van betaling van bijvoorbeeld inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting. Het gaat hierbij om de belastingen tot 1 januari 2021. Het terugbetalen van de belastingschuld start vanaf 1 juli 2021 met een betalingsregeling van 36 maanden. Het aanvragen van bijzonder uitstel van belasting kon tot 1 oktober 2020.
Garantie- en kredietregelingen	Go-C			In de Garantie-Ondernemingsfinanciering (GO-C)- regeling is een aparte coronamodule opgenomen. Hiermee kunnen banken krediet verstrekken aan ondernemingen in verband met liquiditeitstekorten als gevolg van het coronavirus. Dit zijn leningen met een maximum looptijd van 6 jaar, tussen de €1,5 en €150 miljoen per onderneming, waarbij de staat voor 80% (grootbedrijf) en 90% (MKB) garant staat.
	BMKB			Via de regeling Borgstelling MKB-kredieten (BMKB) staat het de overheid borg voor kredieten aan ondernemers, zodat zij makkelijker geld kunnen lenen bij kredietverstrekkers zoals banken.
	COL			Met de regeling Corona-Overbruggingslening (COL) kunnen bedrijven zoals start-ups, scale-ups of innovatief MKB-ers, die overwegend met extern vermogen gefinancierd zijn, extra financiering ontvangen.
	KKC			De Klein Krediet Corona (KKC) regeling is gericht op de kleine ondernemers. De Nederlandse overheid gaat voor 95 procent garant staan voor €750 miljoen aan overbruggingskredieten voor kleine ondernemingen met een relatief kleine financieringsbehoefte (van €10.000 tot €50.000).
	Qredits			Qredits is een stichting die microkredieten verstrekt aan startende ondernemers en kleine bedrijven. Met deze maatregel kunnen ondernemers met krediet uitstel tot aflossing aanvragen en rentekorting krijgen en wordt er Overbruggingskrediet verstrekt.

Tabel B2.2 Overzicht sport specifieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid en andere instellingen in 2020

Steunmaatregel	Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Tegemoetkoming verhuurders sportaccommodaties COVID-19 (TVS)	1 maart tot 1 juni 2020	14 oktober 2020	In een kamerbrief van 1 mei 2020 is aangegeven dat gemeenten gecompenseerd worden voor de kwijschelding van huurkosten voor sportverenigingen die geconfronteerd worden met een omzetsdaling over de periode van 1 maart 2020 tot 1 juni 2020. Dit is vervolgens uitgewerkt in de regeling Tegemoetkoming verhuurders sportaccommodaties COVID-19 (TVS). Gemeenten, sportbedrijven of particuliere verhuurders konden tot 14 oktober 2020 een tegemoetkoming aanvragen voor de in de periode 1 maart 2020 tot 1 juni 2020 misgelopen huurinkomsten als gevolg van de kwijschelding van de huren voor sportverenigingen. Een gemeente, sportbedrijf of particuliere verhuurder komt slechts in aanmerking voor een tegemoetkoming indien de huur ten laste van de amateursportorganisatie daadwerkelijk is kwijtgescholden gedurende de periode van 1 maart 2020 tot 1 juni 2020. Daarnaast kan slechts eenmaal gebruikt gemaakt worden van deze regeling. Voor de regeling is €89,5 miljoen beschikbaar. Indien het totaal beschikbare bedrag overschreden wordt, vindt een verdeling naar rato plaats. Van alle aanvragen wordt dan eenzelfde percentage vergoed.
Tegemoetkoming amateursportorganisaties COVID-19 (TASO)	Periode 1: 1 maart tot en met 31 mei 2020 Periode 2: 1 juni tot en met 31 augustus	11 oktober 2020	De regeling Tegemoetkoming amateursportorganisaties COVID-19 (TASO) is bedoeld voor sportverenigingen die, ten opzichte van dezelfde periode in 2019, ten minste 20% van hun omzet zijn verloren als gevolg van de maatregelen tegen COVID-19. De regeling is met name bedoeld voor sportverenigingen die niet (voldoende) gebruik kunnen maken van de reeds getroffen generieke steunmaatregelen, zoals de NOW. Voor veel sportverenigingen bleek het namelijk niet mogelijk om te voldoen aan de voorwaarden uit de regelingen of bleek de financiële tegemoetkoming onvoldoende om de sportverenigingen te helpen. Het is mogelijk om voor 2 periodes een tegemoetkoming aan te vragen: – Periode 1: 1 maart t/m 31 mei 2020 – Periode 2: 1 juni t/m 31 augustus 2020 Voor de regeling komen 2 groepen in aanmerking: – Categorie A: Sportverenigingen met of zonder een sportaccommodatie in eigendom en doorlopende lasten van meer dan €500 en minder dan €4.000 in een van de periodes. – Categorie B: Sportverenigingen met een sportaccommodatie in eigendom en doorlopende lasten van ten minste €8.000 in een van de periodes, na aftrek van een ontvangen tegemoetkoming op grond van de TOGS of TVL. De vergoeding binnen de TASO is voor sportverenigingen in categorie A maximaal €7.000, verdeeld over 2 periodes (maximaal €3.500 per periode). Voor sportverenigingen in categorie B is de vergoeding maximaal €12.000, wederom verdeeld over 2 periodes (maximaal €6.000 per periode). In totaal is €44,5 miljoen beschikbaar. Indien dit bedrag overschreden wordt, vindt er een loting plaats.
Borgstelling Noodkrediet Stichting Waarborgfonds Sport		n.b.	Sportorganisaties die door de coronacrisis te maken krijgen met liquiditeitsproblemen kunnen bij de bank een tijdelijke lening aanvragen, een zogenaamd Noodkrediet. Voor een dergelijke lening vraagt de bank een borgstelling omdat zij zekerheid wil dat de lening wordt terugbetaald. Stichting Waarborgfonds Sport kan deze borgstelling verzorgen, indien deze wordt aangevraagd.

Tabel B2.3 Aantal aanvragen van de NOW 1.0 en uitbetaalde NOW 1.0 subsidies, uitgesplitst naar sector binnen de sport

	Totaal aantal bedrijven (absolute aantallen)	Aantal bedrijven met NOW 1.0 (absolute aantallen)	Percentage bedrijven met NOW 1.0 (percentage)	Uitbetaalde NOW 1.0 subsidies (miljoenen euro's)
Totaal Nederland	1.871.415	120.970	6	€ 7.894
Totaal Sport	36.240	4.280	12	€ 151
85511 Zeil- en surfscholen	280	30	11	€ 1
85519 Overig sportonderwijs	22.105	535	2	€ 8
93111 Zwembaden	240	140	58	€ 16
93112 Sporthallen en -zalen	460	220	48	€ 12
93113 Sportvelden	130	25	19	€ 1
93119 Overige sportaccommodaties	720	340	47	€ 17
93121 Veldvoetbal	1.605	850	53	€ 31
93122 Veldsport in teams (geen voetbal)	320	120	38	€ 2
93123 Atletiek	40	5	13	*
93124 Tennis	385	80	21	€ 1
93125 Paardensport en maneges	1.895	275	15	€ 3
93126 Wielersport	85	10	12	*
93127 Auto- en motorsport	260	5	2	*
93128 Wintersport	30	5	17	*
93129 Overige buitensport	335	50	15	€ 1
9313 Fitnesscentra	1.395	675	48	€ 27
93141 Individuele zaalsport	180	45	25	*
93142 Zaalsport in teamverband	60	5	8	*
93143 Kracht- en vechtsport	270	30	11	€ 1
93144 Bowlen, kegelen, biljarten e.d.	50	20	40	€ 1
93145 Denksport	40	*	*	*
93146 Sportscholen	1.515	435	29	€ 8
93149 Overige binnensport en omnisport	95	20	21	*
93151 Zwem- en onderwatersport	100	10	10	*
93152 Roei-, kano-, zeil- en surfsport	300	10	3	*
93191 Beroepssportlieden	375	10	3	€ 1
93192 Hengelsport	55	*	*	*
93193 Verzorgen van vistochten	80	10	13	*
93194 Supportersverenigingen (sport)	35	*	*	*
93195 Organisatie van sportevenementen	1.530	165	11	€ 7
93196 Sportkoepels en -adviesorganen	495	75	15	€ 10
93199 Overige sport (rest)	355	20	6	€ 1
93291 Jachthavens	420	45	11	€ 1

Bron: CBS/UWV, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

* Te kleine aantallen.

Tabel B2.4 Aantal aanvragen van de NOW 2.0 en uitbetaalde NOW 2.0 subsidies, uitgesplitst naar sector binnen de sport

	Totaal aantal bedrijven (absolute aantallen)	Aantal bedrijven met NOW 2.0 (absolute aantallen)	Percentage bedrijven met NOW 2.0 (percentage)	Uitbetaalde NOW 2.0 subsidies (miljoenen euro's)
Totaal Nederland	1.871.415	54.100	3	3.603
Totaal Sport	36.240	1.910	5	71
85511 Zeil- en surfscholen	280	15	5	*
85519 Overig sportonderwijs	22.105	160	1	2
93111 Zwembaden	240	110	46	8
93112 Sporthallen en -zalen	460	135	29	8
93113 Sportvelden	130	10	8	1
93119 Overige sportaccommodaties	720	190	26	9
93121 Veldvoetbal	1.605	320	20	16
93122 Veldsport in teams (geen voetbal)	320	35	11	*
93123 Atletiek	40	5	13	*
93124 Tennis	385	25	6	*
93125 Paardensport en maneges	1.895	80	4	1
93126 Wielersport	85	5	6	*
93127 Auto- en motorsport	260	5	2	*
93128 Wintersport	30	*	*	*
93129 Overige buitensport	335	15	4	*
9313 Fitnesscentra	1.395	360	26	11
93141 Individuele zaalsport	180	15	8	*
93142 Zaalsport in teamverband	60	*	*	*
93143 Kracht- en vechtsport	270	15	6	*
93144 Bowlen, kegelen, biljarten e.d.	50	20	40	*
93145 Denksport	40	*	*	*
93146 Sportscholen	1.515	200	13	3
93149 Overige binnensport en omnisport	95	10	11	*
93151 Zwem- en onderwatersport	100	5	5	*
93152 Roei-, kano-, zeil- en surfsport	300	5	2	*
93191 Beroepssportlieden	375	5	1	1
93192 Hengelsport	55	*	*	*
93193 Verzorgen van vistochten	80	5	6	*
93194 Supportersverenigingen (sport)	35	*	*	*
93195 Organisatie van sportevenementen	1.530	95	6	5
93196 Sportkoepels en -adviesorganen	495	45	9	4
93199 Overige sport (rest)	355	10	3	*
93291 Jachthavens	420	10	2	*

Bron: CBS/UWV, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

* Te kleine aantallen.

Tabel B2.5 Aantal toegekende TOGS aanvragen en uitbetaalde TOGS subsidies, uitgesplitst binnen sportsector

Sector	SBI-code	Toegekende aanvragen	Uitbetaald
Overig sport- en recreatieonderwijs	85.51.9	3.813	€ 15.252.000
Veldvoetbal	93.12.1	1.853	€ 7.412.000
Fitnesscentra	93.13	1.431	€ 5.724.000
Sportscholen	93.14.6	1.119	€ 4.476.000
Paardensport en maneges	93.12.5	939	€ 3.756.000
Kantines en contractcatering	56.29	794	€ 3.176.000
Tennis	93.12.4	862	€ 3.448.000
Overige sportaccommodaties	93.11.9	694	€ 2.776.000
Veldsport in teams (geen voetbal)	93.12.2	737	€ 2.948.000
Organiseren van sportevenement	93.19.5	586	€ 2.344.000
Sport en recreatie	93	505	€ 2.020.000
Sporthallen en – zalen	93.11.2	421	€ 1.684.000
Overige buitensport	93.12.9	330	€ 1.320.000
Individuele zaalsport	93.14.1	286	€ 1.144.000
Kracht- en vechtsport	93.14.3	238	€ 952.000
Zwembaden	93.11.1	251	€ 1.004.000
Zwem- en onderwatersport	93.15.1	201	€ 804.000
Zaalsport in teamverband	93.14.2	200	€ 800.000
Roei-, kano-, zeil- en surfsport	93.15.2	158	€ 632.000
Jachthavens	93.23.1	153	€ 612.000
Overige binnensport en omnisport	93.14.9	127	€ 508.000
Zeil- en surfscholen	85.51.1	105	€ 420.000
Overige sportactiviteiten	93.19.8	104	€ 416.000
Atletiek	93.12.3	111	€ 444.000
Bowlen, kegelen, biljarten e.d	93.14.4	92	€ 368.000
Sportvelden	93.11.3	98	€ 392.000
Auto- en motorsport	93.12.7	83	€ 332.000
Wielersport	93.12.6	48	€ 192.000
Verzorgen van vistochten	93.19.3	40	€ 160.000
Wintersport	93.12.8	37	€ 148.000
Denksport	93.14.5	24	€ 96.000
Hengelsport	93.19.2	15	€ 60.000
Totaal		16.455	€ 65.820.000

Bron: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), 8 juni 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B2.6 Aantal toegekende TVL-1 aanvragen en uitbetaalde TVL-1 subsidies, uitgesplitst binnen sportsector

Sector	SBI-code	Toegekende aanvragen	Toegekend bedrag
Veldvoetbal	93.12.1	440	€ 2.800.000
Fitnesscentra	93.13	399	€ 3.800.000
Overige sport- en recreatieonderwijs	85.51.9	335	€ 1.300.000
Kantines en contractcatering	56.29	306	€ 2.300.000
Sportscholen	93.14.6	254	€ 1.900.000
Organiseren van sportevenementen	93.19.5	251	€ 4.800.000
Overige sportaccommodaties	93.11.9	245	€ 3.100.000
Sport en recreatie	93	167	€ 2.300.000
Sporthallen en -zalen	93.11.2	144	€ 1.600.000
Tennis	93.12.4	128	€ 401.000
Paardensport en maneges	93.12.5	123	€ 1.200.000
Veldsport in teams (geen voetbal)	93.12.2	74	€ 332.000
Zwembaden	93.11.1	56	€ 802.000
Totaal		2.922	€ 26.635.000

Bron: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), 6 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Bijlage 3. Sportondernemers

Tabel B3.1 Kerncijfers per categorie sportondernemers (in absolute aantallen)

Categorie	Aantal		Aantal bedrijven **	Aantal bedrijven aangesloten bij brancheorganisatie	Aantal medewerkers incl. parttime	Wekelijkse
	Aantal bedrijven	vestigingen van bedrijven				sportbeoefenaars
						(in % van bevolking 12-79 jaar)***
	CBS (2020 2e kw)	CBS (2020)	Schatting door POS (2020)	Schatting door POS (2020)	Schatting door POS (2020)	Gezondheids- enquête (2018)
Fitnesscentra	1.395	1.890	3.900	1.000	60.000	25,1
<i>Fitnessondernemers</i>			<i>1.800</i>		<i>50.000</i>	
<i>Boutiques</i>			<i>2.100</i>		<i>10.000</i>	
Dansscholen	2.620	n.b.	2.388	2.388	5.000	1,2
Yogacentra	n.b.	n.b.	1.500	370	10.000	3
Vechtsportcentra	n.b.	n.b.	1.000	1.000	5.000	0,2
Zwembaden*	240	400	691	518	9.558	5,8
Budosport scholen	n.b.	n.b.	650	550	950	n.b.
Watersportcentra	400	395	600	350	7.500	0,4
Hippische sportcentra	1.895	1.895	423	423	2.700	1,6
Squashcentra	n.b.	n.b.	302	70	2.500	0,8
Golfbanen	n.b.	n.b.	200	140	3.500	2
Buitensport bedrijven	n.b.	n.b.	150	60	3.000	n.b.
Klim- en bergsportcentra	n.b.	n.b.	80	51	1.760	0,2
Skatecentra	n.b.	n.b.	18	18	250	0,2
Ski indoorcentra	n.b.	n.b.	56	56	1.400	0,5

Bron: CBS, 2020; Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS), 2020; CBS/RIVM, Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

* Deze categorie betreft commerciële zwembaden.

** We gaan ervan uit dat deze schatting betrekking heeft op het aantal vestigingen van bedrijven.

Op basis van de indeling naar typen bedrijven en de schattingen van brancheorganisaties is de verwachting is dat sommige categorieën bedrijven overlap met elkaar vertonen, waaronder in aantallen bedrijven en aantal medewerkers, bijvoorbeeld voor fitnesscentra, yogacentra, vechtsport en/of budosport.

*** Dit betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van de sport in het algemeen die hoort bij de branche, niet de sportbeoefenaars bij de betreffende centra/accommodaties.

Het cijfer voor klim- en bergsport betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van klimsport.

Het cijfer voor budosport is onbekend omdat budosport meerdere sporten omvat.

Het cijfer voor skatecentra betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van skaten en skeeleren.

Het cijfer voor watersport betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van zeilen.

Bijlage 4. Bronnen financiële stromen binnen de topsport

Tabel B4.1 Bronnen financiële stromen binnen de topsport

Letter	Pijl	Omschrijving	Bron(nen)	
A	1	Bijdrage ministerie van VWS aan Fonds voor de Topsporter	Rijksbegroting 2021 VWS	
A	2	Bijdrage ministerie van VWS aan topsportprogramma's	Rijksbegroting 2021 VWS	
A	3	Bijdrage ministerie van VWS aan topsportevenementen	Rijksbegroting 2021 VWS	
A	4	Bijdrage ministerie van VWS aan dopingbestrijding	Rijksbegroting 2021 VWS	
C	5	Bijdrage Nederlandse Loterij aan topsport richting NOC*NSF	Notitie Bestedingsplan 2021	
G	6	Bijdrage private partijen aan NOC*NSF (topsport)		
G	7	Bijdrage private partijen aan CTO'S		
G	8	Bijdrage private partijen aan sportbonden (topsport)	NOC*NSF	
G	9	Bijdrage private partijen aan commerciële topsportorganisaties/-clubs/-teams		
B	10	Bijdrage NOC*NSF aan CTO's	NOC*NSF	
B	11	Bijdrage NOC*NSF aan sportbonden (topsport)	NOC*NSF	
H	12	Bijdrage media & toeschouwers aan sportbonden	NOC*NSF	
H	13	Bijdrage media & toeschouwers aan commerciële topsportorganisaties/-clubs/-teams		
D	14	Bijdrage van sportbonden aan topsporters	PM	
	15	Bijdrage van sportverenigingen aan sportbonden (topsport)	PM	
	16	Bijdrage vanuit provincies aan CTO's	PM	
	17	Bijdrage van gemeenten aan CTO's	PM	
	18	Bijdrage van gemeenten aan RTC's	PM	
F	19	Bijdrage van commerciële topsportclubs/-teams aan topsporters		
I	20	Bijdrage Fonds voor de Topsporters aan de topsporters	Rijksbegroting 2021 VWS	NOC*NSF
J	21	Bijdrage vanuit noodfondsen/regelingen voor de topsporters	Rijksoverheid	NOC*NSF
K	22	Bijdrage vanuit prijzen-en/of startgelden aan de topsporters		
G	23	Bijdrage vanuit persoonlijke sponsors aan topsporters		
L	24	Overige inkomsten aan topsporters		

Bijlage 5. Door ZonMW gefinancierd onderzoek sport en corona

Tabel B5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020

Titel	Samenvatting NL
Wijkgerichte follow-up van ontsluiting van sportvelden en scholen in Leiden, de COVID Radar in de praktijk	In de gemeente Leiden zijn drie proefgebieden benoemd waar sportvelden en scholen vanaf medio mei 2020 worden ontsloten (Roomburg, Noord, Zuid) en waar een zomerprogramma wordt georganiseerd. In die gebieden, die op basis van postcode kunnen worden herkend, worden (social distancing-) gedrag en klachten van bewoners dagelijks gevolgd doordat bewoners worden aangemoedigd dagelijks de vragen in de door het LUMC begin april gelanceerde app "CovidRadar" te beantwoorden. Door follow-up in de tijd kunnen de effecten van overheidsmaatregelen op gezondheidsklachten en COVID19 ziekteverschijnselen op wijk-/populatie niveau worden gevolgd en kunnen op wijkniveau vroegtijdig aanwijzingen voor opflakking van de virusinfectie worden gesignaleerd.
Kwetsbare personen in beweging: aanpassing van het beweegaanbod aan het 'nieuwe normaal'	Doel van dit actie-ondersteunend onderzoek is het beweegaanbod van het Ouderenfonds (Oldstars) en de Bas van de Goor Foundation (Nationale Diabetes Challenge (NDC) met een lerend onderzoekstraject begeleiden bij het (continu) aanpassen van hun aanbod aan de eisen van het 'nieuwe normaal' én de behoeften van deelnemers en uitvoerende professionals.
Het COFIT-20 project: het stimuleren van lichamelijke activiteit middels online livestream groepslessen voor mensen met een ernstige psychische aandoening tijdens COVID-19	Het COFIT-20 project wil met behulp van een online livestream beweeginterventie, de achteruitgang in psychische en lichamelijk functioneren en sociale interacties stimuleren bij mensen met een ernstige psychische aandoening. Samen met de verschillende partners (de GGZ, de gemeente, de sportexperts en ervaringsdeskundigen) wil het UMC Utrecht een protocol ontwikkelen voor een online livestream beweeginterventie, die zal worden gegeven door beweegcoaches.
Invloed van grote (hardloop)evenementen op de besmettingsgraad van COVID-19	De Stichting Zevenheuvelenloop ontwikkelt samen met onder andere de lokale en regionale overheden, de veiligheidsregio's en de Nationale Spoorwegen (NS) een protocol om een hardloopevenement voor ca. 20.000 deelnemers op een veilige manier te laten plaatsvinden in november 2020. Het protocol is gebaseerd op de richtlijnen voor de '1.5-meter samenleving', en beslaat de gehele inrichting van de organisatie. Een dergelijk protocol voor de uitvoer van grote (hardloop) evenementen bestaat nog niet, waarbij het tevens onbekend is wat de directe invloed is van dit protocol op de besmettingsgraad van COVID-19 na de Zevenheuvelenloop. In dit onderzoek wordt getest of het protocol voor een 'corona-proof editie' van een groot hardloop-evenement voldoet en daarmee direct geïmplementeerd kan worden voor andere (hardloop)evenementen.
Cooling solutions for (Covid-19) healthcare workers	COVID-19 zorgpersoneel draagt beschermende kleding zoals een plastic schort, mondkapje, haarnetje en spatbril om besmetting met het coronavirus op de werkvloer te voorkomen. Hoewel effectief, beperkt deze beschermende kleding de afgifte van warmte aan de omgeving waardoor veel COVID-19 zorgmedewerkers hittestress ervaren. Het COOLVID project "Cooling solutions for (COVID-19) healthcare workers" is een spin-off van het Thermo Tokyo project en heeft als doel om kennis en kunde over het inzetten en toepassen van koelstrategieën uit de topsport naar de zorgsector te vertalen en implementeren. Specifiek richten wij ons op verplegend personeel. Toegepaste koelinterventies kunnen hittestress substantieel verminderen, waardoor de fysieke en cognitieve prestaties van zorgprofessionals verbeteren en de hersteltijd na een werkschift vermindert. Het onderzoek wordt uitgevoerd door het Radboudumc in samenwerking met TNO, Inuteq en NOC*NSF.
Metingen en CFD simulaties van aerosolverbreiding en aerosolreductie in fitnesszaal	Doel van het onderzoek is te kijken hoe sportscholen en overige binnensportruimtes op een verantwoorde manier open kunnen blijven voor sporters, ook wanneer er minder buiten gesport kan worden of bij een tweede of derde golf van dit virus of toekomstige pandemieën. Er is een film gemaakt van deze testdag. De studie wordt uitgevoerd door de faculteiten Built Environment en Industrial Design van TU/e en PlasmaMade en is mede mogelijk gemaakt door Sportinnovator en de gemeente Eindhoven. Isala Ziekenhuizen, Go2Sure, NL Actief, NOC*NSF en de multinationale organisaties Ansys en de Avicenna Alliance for Predictive Medicine zijn nauw betrokken bij het onderzoek.
Verdiepingsonderzoek aerosolen en binnensport	Het doel van deze opdracht is meer zicht te krijgen op de mogelijkheden om aerosolconcentraties tijdens sportbeoefening in een binnensportaccommodatie te reduceren en te reguleren met inzet van luchtreiniging en bijbehorend monitoringssysteem. Onderzoek hiernaar acht het Topteam Sport relevant in het kader van de actuele situatie rondom COVID-19.

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020 (vervolg)

Titel	Samenvatting NL
Online Life Goals sessies voor kwetsbare mensen	Door het coronavirus zijn Amsterdammers die het moeilijk hebben, de doelgroep van dit initiatief, nog kwetsbaarder. De meest kritieke groep zijn de jonge dak- en thuislozen. In allerijl bouwt gemeente Amsterdam samen met hulporganisaties sporthallen om tot noodopvang. Online Life Goals sessies: De online Life Goals sessies beogen om minimaal 200 dak- en thuislozen jongeren in Amsterdam te bereiken en via een online platform, in tijden van de coronacrisis, weer deel te laten nemen aan de maatschappij. Het initiatief bereikt deelnemers via samenwerkende instellingen, tijdelijke lokale opvang locaties (sporthallen) en brengt hen letterlijk en figuurlijk in beweging door online Life Goals sessies. Door 12 Maatschappelijke Sportcoaches op te leiden en in te zetten op dit project beogen wij minimaal 200 dak- en thuisloze jongeren te bereiken met online Life Goals sessies. Wij beogen middels deze digitale sessies eenzaamheid onder onze doelgroep te bestrijden en het contact met onze huidige deelnemers te behouden zodat wij ze in de toekomst weer op veld terugzien. Kracht van sport: Life Goals Amsterdam wil bijdragen aan een stad waarin niemand buitenspel staat en gebruikt de kracht van sport en ontmoeting om mensen weer mee te laten doen. Sport en ontmoeting maakt het mogelijk om grenzen te verleggen het gevoel van eigenwaarde te hervinden en een nieuw sociaal netwerk te creëren.
Introductie van de Special Olympics 'Scoop Je Pr! App' in VG zorginstellingen	In Nederland wonen veel mensen met een verstandelijke beperking die gedurende de dag ondersteuning nodig hebben bij alle aspecten van het dagelijks leven. Door de verregaande maatregelen ten gevolge van de COVID-19 uitbraak zijn deze mensen noodgedwongen thuis te blijven. Ze worden liefdevol door de dagelijkse groepsleiding ondersteund maar door de opgelegde restricties komen aspecten voor een betekenisvolle dag en dagelijks geluk zwaar onder druk te staan. Denk aan sporten, beweging, bewegingstherapie, een zinvolle invulling van de dag en betekenisvolle relaties. Scoop je PR! app. Om hier iets aan te doen heeft Special Olympics Nederland Mentech Innovations de Scoop je PR! app laten ontwikkelen. Deze app stimuleert mensen met een verstandelijke beperking om te bewegen, door middel van instructiefilmpjes om zo hun kracht, beweging en uithoudingsvermogen te trainen en daarmee een gezonde levensstijl te ontwikkelen. In de filmpjes met de oefeningen voor het verbeteren van kracht, balans en uithoudingsvermogen spelen 'athlete leaders' van Special Olympics de hoofdrol. Met het ontwikkelen zijn de WCAG-richtlijnen aangehouden, hebben sporters met een verstandelijke beperking meegedacht in het proces en is een voorleesfunctie aanwezig om zo ook sporters die moeite hebben met lezen te kunnen helpen.
Protective Full Face Snorkeling Mask	Als gevolg van de Corona crisis is er een continu gebrek aan beschermende middelen voor hulpverleners in de medische, paramedische, verzorgings-, voedsel-, beveiligings- en transportsector. Honderdduizenden hulpverleners en medewerkers in vitale sectoren staan bloot aan het risico van besmetting. Sterker nog honderden mensen in deze sectoren raken momenteel besmet. De continuïteit van de medische zorg onder meer in de IC's staat onder druk door het gebrek aan inzetbaar personeel. In samenwerking met het Albert Schweizer ziekenhuis in Dordrecht heeft Pacific Diving op 20 maart zogenaamde Full Face snorkel maskers zodanig aangepast dat er luchtfilters van beademingsautomaten op gemonteerd kunnen worden. Het doel van het project is stabiele, betrouwbare, produceerbare en goed gedocumenteerde concepten voor de levering van met luchtfilters uitgeruste standaard "off the shelf" full face snorkelmaskers te ontwikkelen en te implementeren en om een website waarin de kennis en ervaring over de ontwikkeling, het gebruik en de documentatie van dergelijke maskers is vastgelegd te ontwikkelen
Oefenkit thuisrevalidatie voor patiënten met een neurologische aandoening op leeftijd met een verminderde handfunctie	Volgens de hersenstichting krijgen jaarlijks 42.300 mensen in Nederland een Cerebraal Vasculair Accident (CVA), van wie er ongeveer 9.000 mensen overlijden. Een groot deel van deze mensen gaat naar huis en maar liefst 1 op de 5 heeft zorg nodig in het verpleeghuis vanwege (ernstige) beperkingen. Veel van de CVA-patiënten hebben een beperkte handfunctie en uit onderzoek blijkt dat het trainen/oefenen van de aangedane arm van groot belang is voor herstel en taken in het dagelijks leven. Ouderen vinden de inzet van en het werken met digitale hulpmiddelen niet altijd even makkelijk. Dit in combinatie met de huidige situatie, waarin contactmomenten met therapeuten tot een minimum zijn beperkt, heeft geleid tot de ontwikkeling van een oefenkit voor thuisrevalidatie. Deze kit bestaat uit een handboek met oefeningen voor een verzwakte handfunctie en objecten waarmee de oefeningen gedaan kunnen worden. De kit zal dusdanig worden ontworpen dat patiënten op leeftijd met een verzwakte handfunctie direct aan de slag kunnen. Dit betekent dat de patiënt de oefeningen zelfstandig kan uitvoeren zonder dat ondersteuning van een therapeut vereist is.

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel 5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020 (vervolg)

Titel	Samenvatting NL
Samen spelen met jong en oud – gezellig en gezond	Om de verspreiding van het coronavirus zoveel mogelijk te beperken, zijn er vanuit de overheid verschillende maatregelen genomen. Dit heeft consequenties op verschillende gebieden, zoals mentale en fysieke gezondheid. Bij kwetsbare ouderen ligt (een toename van) eenzaamheid op de loer, dat tot een lagere kwaliteit van leven kan leiden. Daarnaast kan het thuisblijven bij hen leiden tot verminderde dagelijkse beweging en minder gezond eten, dat ondervoeding, verhoogde kans op botbreuken en een verlaagde weerstand tot gevolg kan hebben. Voldoende bewegen en gezond eten. Een app-ontwikkelaar, kinderfysiotherapeut en voedingskundig onderzoeker hebben de handen ineen geslagen en een tool bedacht waarop kinderen en ouderen samen via digitale mogelijkheden sociaal contact met elkaar kunnen hebben en tegelijkertijd op een positieve en speelse manier gestimuleerd worden voldoende te bewegen en gezond te eten. Wij willen kinderen weer in contact brengen met ouderen (hun grootouders, tante, de buurvrouw, etc.) door middel van online spelletjes die zij samen kunnen spelen. Het doel van educatieve spelletjes is eenzaamheid tegen te gaan en op een speelse manier met gezonde voeding en beweging binnenshuis bezig te zijn.
Ongelijkheid in sport en bewegen onder COVID-19: De impact van sport voor een veerkrachtige samenleving	Onderzoeksvraag In welke mate neemt ongelijkheid in sport toe of af door COVID19, hoe spelen relevante actoren (gemeenten, bonden en lokale sportaanbieders) hierin een rol en wat betekent dit in termen van een inclusieve sport en de maatschappelijke waarde van sport en bewegen? Urgentie De sportsector is, na onderwijs, als eerste (deels) opgestart na de 'lockdown'. Sport wordt daarbij gezien als vehikel om problemen als gevolg van coronamaatregelen te verzachten of op te lossen en bij te dragen aan een veerkrachtige samenleving. Maar hoe wordt bereikt dat burgers actief zijn, en in het bijzonder maatschappelijk kwetsbare mensen met weinig financiële middelen, veel zorgtaken en geringe zelfredzaamheid? Hypothesen Door armoede, zorgtaken, sociaal isolement en/of gezondheidsvraagstukken, veroorzaakt of versterkt door de coronamaatregelen, kunnen (te) hoge drempels worden ervaren tot sport- en beweegdeelname waardoor ongelijkheid naar o.a. gender, opleiding, etniciteit en gezondheid toeneemt en juist mensen in kwetsbare maatschappelijke posities niet (meer kunnen) meedoen. Aanpak Het voorstel verbindt expertise van onderzoekers, instituten en organisaties. Met de inzet van postdocs wordt aansluiting gezocht bij bestaande expertise van ervaren onderzoekers. De consortiumpartners zijn partijen die impact hebben op organisaties en individuen binnen de sport- en beweegsector. Hiermee zijn we samen in staat om te komen tot handreikingen voor een samenleving waarin iedereen kan (blijven) meedoen aan sport en bewegen. Het project kent twee werkpakketten. Werkpakket 1 richt zich op het bestuderen van veranderingen in sport- en beweeggedrag van de bevolking en van specifieke doelgroepen om te bezien of sociale ongelijkheid in de sport toe- of afneemt. Werkpakket 2 gaat in op ervaringen en leefwereldperspectieven van de specifieke doelgroepen tijdens COVID19 en op de effectiviteit van beleidsinzet om iedereen te laten meedoen en de maatschappelijke waarde van sport te optimaliseren.
Is onze omgeving toekomstbestendig voor voldoende lichaamsbeweging in een 1,5m-samenleving?	Onderzoeksvraag: In dit project onderzoeken we wat de effecten zijn van de nieuwe '1,5-m samenleving' op ons beweegpatroon ... Urgentie: Onze huidige leefomgeving is niet gebouwd voor deze '1,5-m samenleving', waardoor het risico bestaat dat kwetsbare doelgroepen minder bewegen, met aanzienlijke gezondheidsrisico's tot gevolg. In een recente pilot studie onder 4.000 respondenten in april 2020 hebben we al een 20% lager activiteitenpatroon kunnen vaststellen, vergeleken met data verkregen in 2019. Het is de verwachting dat de impact van de '1,5-m samenleving' niet evenredig verdeeld zal zijn. Uit eerder onderzoek van ons consortium blijkt dat de leefomgeving van wijken met veel inwoners uit lagere socio-economische klasse minder goed is ingericht ter stimulering van fysieke activiteit in de omgeving. Hypothese: We verwachten dat vooral personen uit lagere sociaal-economische klasse moeite hebben om hun activiteitenpatroon te normaliseren. Omdat deze groep relatief veel individuen bevat die de geldende beweegadviezen niet halen en hiermee extra gevoelig zijn voor negatieve gezondheidseffecten, verwachten we daarnaast, zonder aanvullend beleid, op middellange termijn bij deze doelgroepen meer optreden van hart-/vaatziekten en diabetes. Gerichte fysieke interventies in specifieke wijken kunnen bijdragen aan het verbeteren van een actieve leefstijl en het verkleinen van gezondheidsrisico's. Plan van aanpak 1) Meten van activiteitenpatronen gedurende verschillende stadia van het 'lockdown'beleid; 2) Modelleren van de (potentiële) gezondheidseffecten van social distancing en lockdown, op basis van een GIS-analyse van de gebouwde omgeving; 3) Verkennen, uitvoeren en monitoren van relevante interventies in de bebouwde omgeving en/of infrastructuur waarmee actief beweeggedrag kan worden gestimuleerd. 4) Ontwikkelen module 'Leefomgeving, bewegen, gezondheid' t.b.v dashboard gemeenten"

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020 (vervolg)

Titel	Samenvatting NL
SBIR ronde: Binnensportaccommodaties veilig en volledig open voor sporters en publiek	Bij deze oproep gaat het om het ontwikkelen van nieuwe producten en diensten met als doel binnensportaccommodaties verantwoord open te stellen voor sporters en publiek met zoveel mogelijk vrijheden. Dat is op dit moment een grote maatschappelijke uitdaging vanwege het risico op verspreiding van COVID-19. Binnensportaccommodaties mogen sinds 1 juli 2020 onder voorwaarden open. Hier zijn onder andere strenge ventilatie-eisen aan gesteld. Lang niet alle accommodaties voldoen aan deze eisen. Besmetting kan op verschillende manieren plaatsvinden, onder andere door fysiek contact, aanraking van materialen en zeer waarschijnlijk ook door verontreinigde lucht. Looptijd van de opdracht: oktober 2020 – januari 2021. Belangrijk is dat bedrijven die inschrijven, de motivatie hebben om van hun innovatie een succes te maken en doorgaan als de financiering vanuit de SBIR stopt.
(SBIR 1e fase)	<i>Deze oplossing is: in het hele gebouw dusdanig gezonde luchtkwaliteit waarborgen, inclusief plaatsen met weinig tot geen luchtstromingen, dat virussen direct worden vernietigd. Onderdeel van de haalbaarheidsstudie is het detecteren van virussen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Innovatieve computersimulaties waarin besmettingsrisico's bepaald worden, combineren met unieke meetapparatuur. Hiermee wordt een passend ventilatiesysteem voor binnensportaccommodaties ontworpen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Dit onderzoek brengt de luchtkwaliteit in kaart. Zelfs de kleinste onzichtbare deeltjes in de lucht worden gemeten en hieruit kan worden afgeleid of een virus of bacterie door de lucht kan zweven. Met een online 'dashboard' kunnen bezoekers zien of het veilig is om in de sportaccommodatie te zijn. Als oplossing is er de mogelijkheid om de lucht met mogelijk schadelijke deeltjes te reinigen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Het sluiten van sportscholen tijdens de intelligente lockdown en de angsten van sporters en sportinstructeurs om via aerosolen besmet te raken moet voorkomen respectievelijk weggenomen worden. De i-VENION, een responsive luchtsysteem, ventileert, reinigt en koelt op basis van een intelligent sensornetwerk en algoritmes.</i>
SBIR ronde: Sportevenementen voor publiek	Bij deze oproep gaat het om het ontwikkelen van nieuwe producten en diensten met als doel grote binnen- en buitensportevenementen verantwoord open te stellen voor publiek en deelnemers met zoveel mogelijk vrijheden. Dat is op dit moment een grote maatschappelijke uitdaging vanwege het risico op verspreiding van COVID-19. Met goede voorzorgsmaatregelen en met inzet van innovaties is het wellicht mogelijk om publiek veilig bij sportevenementen toe te laten met een maximale bezetting. Looptijd van de opdracht: oktober 2020 – januari 2021. Belangrijk is dat bedrijven die inschrijven, de motivatie hebben om van hun innovatie een succes te maken en doorgaan als de financiering vanuit de SBIR stopt.
(SBIR 1e fase)	<i>Dit project wil een beheerplatform opstellen die de technische ondersteuning is van maatregelen/procedures die kunnen of moeten genomen worden om op een veilige manier sportevenementen te laten doorgaan voor zowel de sporters als publiek.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Het desinfecteren van de lucht in binnensportaccommodaties is van groot belang als het gaat om het weer openstellen van wedstrijden voor publiek. Dit project richt zich op de haalbaarheid van een luchtdesinfectiesysteem, bijvoorbeeld op basis van UV-C.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Het Contact Buddy Crowd Management Systeem richt zich op het slimmer spreiden van grote groepen mensen en het inperken van besmetting, met als doel om weer events te kunnen houden. Op een veilige manier.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Detact Diagnostics ontwikkelt een snelle, diagnostische test om besmetting met Corona aan te tonen. Iedereen kan de test ter plekke uitvoeren. Hierdoor is de beoogde test ideaal in te zetten voor grootschalige sportevenementen, omdat er per meter zo'n 3.600 personen per uur getest kunnen worden.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Een simpele en goedkope IoT tracker in een polsbandje wordt uitgereikt aan bezoekers van evenementen. Via deze tracker wordt bijgehouden wat de dichtheid van bezoekers op elke plek binnen een evenementlocatie is.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>De beoogde uitkomst is een prototype van een real-time corona-testsysteem, speciaal ontworpen voor maximale doorvoer van evenementtoeschouwers.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>De beoogde innovatie van het CrowdBand-project ontwikkelt een slim armbandje ontwikkeld dat met andere armbandjes kan communiceren zodra deze dichtbij elkaar zijn. Blijkt de drager van een armbandje later COVID-19 positief, dan wordt het unieke ID van dit bandje als een soort alarm via een radiosignaal naar alle bandjes verzonden.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>SMART-Access is een B2B-platform in combinatie met een consumentenapp dat ondersteuning biedt bij de beheersing van besmettingsrisico's bij evenementen met als doel maximale publiekstoegankelijkheid in een gezonde sfeer.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Dexels en SynchronicIT ontwikkelen een innovatieve COVID-19 wearable voor social distancing & contact tracing bij binnen- en buitensportevenementen. De armband is volledig compatible met de Corona Melder app en hanteert dezelfde privacy standaarden, maar is veel nauwkeuriger en bereikt ook doelgroepen zonder smartphone zoals kinderen en ouderen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Pro Health Medical wil de methode Safe@ Event ontwikkelen om te voorkomen dat bezoekers besmet met het COVID-19 virus binnentreden in een stadion, theater of andere publieke bijeenkomst. Dit willen zij doen door het gebruik van een nieuwe sneltest, de ontwikkeling van een digitaal gezondheidspaspoort en het gebruik van snelle digitale toegangscontrole.</i>

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

